

**Esiopetuksen
opiskeluhooltosuunnitelma
2025**

Mikkelin kaupunki

Sisällys

1. Johdanto	5
1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat ja opiskeluhooltosuunnitelmat	6
1.2 Opiskeluhoollon toimijat Mikkelin esiopetuksessa	7
2. Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista	9
3. Yhteisöllinen opiskeluhoolto	10
3.1 Yhteisöllisen opiskeluhoollon sisällöt ja painopisteet Mikkelissä	10
3.1.1 Lasten osallisuus esiopetuksessa.....	11
3.1.2 Perheen ja esiopetuksen yhteistyö, huoltajien osallisuus.....	12
3.2 Opiskeluhooltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat.....	13
3.2.1 Opiskeluhoollon ohjausryhmä.....	13
3.2.2 Esiopetusyksikön opiskeluhooltoryhmä	14
3.3 Lasten ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	14
3.4 Esiopetuksen digipedagogiset sisällöt	15
3.5 Ongelmallinen pelaaminen ja pelaamishäiriö	15
3.6 Läsnaolon tuki ja poissaolojen ennaltaehkäisy sekä suunnitelmallinen seuranta ja puuttuminen	16
3.6.1 Esiopetuksen toimintakulttuuri	16
3.6.2 Läsnaolon tukeminen ja poissaolojen ennaltaehkäisy	17
3.6.3 Poissaolojen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen	18
3.6.4 Muistilista esiopetuksen opettajalle ja muulle henkilöstölle	19
3.6.5 Huoltajan muistilista.....	20
3.7 Yhteistyö ja käytänteet esiopetusympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastuksissa	20
4. Yksilökohtainen opiskeluhoolto	20
4.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhooltopalveluihin.....	22
4.1.1 Kuraattori- ja psykologipalvelut.....	22
4.1.2 Terveystuhooltopalvelut	23
4.2 Monialainen asiantuntijaryhmä yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa	24
4.3 Opiskeluhooltokertomus ja opiskeluhooltorekisteri	25
4.3.1 Opiskeluhooltokertomusten arkistointiohje esiopetukseen.....	26
4.4 Lapsen esiopetuspäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet	27
4.5 Ilmoitusvelvollisuudet	28
4.5.1 Tapaturmailmoitus / Mikkelin kaupunki	28
4.5.2 Uhka- ja vaaratilanneilmoitus.....	29
4.5.3 Sosiaalihuoltolain mukaiset yhteydenotot.....	29
4.5.4 Huoli-ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta	29

4.5.5 Lastensuojeluilmoitus	29
4.6 Lupa-asiat erityistilanteissa	32
4.6.1 Yhteis- ja yksinhuoltajuus	32
4.6.2 Avohuollon tukitoimena sijoitettu lapsi	32
4.6.3 Huostaanotettu ja sijoitettu lapsi	32
4.6.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen ja opiskeluhuollon lupamenettelyn erot	33
4.6.5 Lastensuojelun oikeudet.....	34
5. Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	34
5.1 Esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ja päivittäminen	34
5.2 Esiopetuksen henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	35
5.3 Opiskeluhoito oppimisen tuen, suomi toisena kielenä -opetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä.	36
5.3.1 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki	36
5.3.2 Suomi toisena kielenä -oppijan tuki ja opiskeluhoito.....	37
5.3.3 Yhteistyö Valteri-koulu Mikaelin kanssa.....	37
5.3.4 Sairaalaopetus ja opiskeluhoito	38
5.4 Esiopetuksen moniammatilliset ja monialaiset ryhmät	38
5.5 Yhteistyö lasten ja perheiden kanssa	41
5.6 Yhteistyö muiden lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	41
5.6.1 Mikkelin kaupungin liikuntapalvelut	41
5.6.2 Mikkelin kaupungin kulttuuripalvelut	42
5.6.3 Lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka Koppa	42
5.6.4 Lapsiperheiden sosiaalihuollon palvelut	42
5.6.5 Etelä-Savon perhekeskustoiminta.....	42
5.6.6 Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto	43
5.6.7 Monikulttuurityö Mimosa ry	43
5.6.8 Perheneuvonta	43
5.6.9 Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetyö.....	44
5.6.10 Mikkelin monitoimijapäivystys	44
5.6.11 Mikkelin kriisikeskus	44
5.6.12 Rikosuhripäivystys	44
5.6.13 Rikos- ja riita-asioiden sovittelu	44
5.6.14 Viola – väkivallasta vapaaksi ry.....	45
6. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille	45
7. Suunnitelma lasten suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.....	46

7.1 Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä	46
7.1.2 Kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä suojaaminen	48
7.2 Esiintyvyyden seuranta	50
7.3 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintää puuttuminen	50
7.4 Jälkiseuranta	51
8. Kriisisuunnitelma	51
8.1 Kriisit ja kriisiviestintä	52
8.2 Tietoa lapsen ja nuoren kriisistä	52
8.3 Esiopetuksen kriisivalmius	55
8.4 Toimintamalleja eri kriisitilanteissa	56
8.5 Arviointi kriisitilanteen jälkeen	57
8.6 Vinkkejä lapsen ja nuoren tukemiseen surussa	58
8.7 Tietoa ongelmien tunnistamiseksi	59
8.8 Kirjallisen viestinnän malleja	59
8.9 Lastensuojeluilmoitus	59
9. Opiskeluhoitoa ohjaavat lait, normit ja ohjeet	60
9.1 Lainsäädäntö ja muut normit	60
9.2 Kansalliset ohjeet	60
9.3 Koulutuksen järjestäjän ohjeet ja yhdyspinnat muihin suunnitelmiin	61
10. Liitteet	62

1. Johdanto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvun 6 mukaisesti opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti opiskeluhooltoja toteutetaan opetus- ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhooltoja esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan opiskeluhoolto on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetushallitus antaa määräykset opiskeluhoollon kokonaisuudesta ja koulutuksen järjestäjän velvollisuuksista, joiden mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia kuhunkin koulutusmuotoon oma opiskeluhooltosuunnitelma. Esiopetuksen ja kaksivuotisen esiopetuksen osalta määräys opiskeluhooltoja koskevista opetussuunnitelman perusteista on annettu 13.12.2022.

Esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelmassa käytetään esiopetusikäisestä oppijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta käsitettä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma on laadittu yhteistyössä päiväkodin johtajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajien, varhaiskasvatuksen pedagogisen johtajan, neuvolan, kuraattoreiden, psykologin sekä opiskeluhoollon ohjausryhmän kanssa. Opiskeluhooltosuunnitelma on annettu kommentoitavaksi esiopetusryhmien henkilöstölle, kolmelle vanhempaintoimikunnalle ja -yhdistykselle, päiväkodin johtajille ja apulaisjohtajille, varhaiskasvatuksen erityisopettajille, neuvolaan sekä esiopetuksen kuraattoreille. Kommenttien pohjalta on laadittu 1.8.2023 voimaan astunut esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma. Esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma on päivitetty syksyllä 2025 vastaamaan opetussuunnitelman perusteiden muutoksia. Päivitys on tehty yhteistyössä opiskeluhooltopalveluiden toimijoiden ja opetuksen järjestäjän kesken.

”Esiopetuksessa on enemmän aikuisia ja pienempiä ryhmiä kuin alakoulussa tulee olemaan, joten toivoisin kaikkia käsipareja esiopetuksen konkreettiseen työhön, jotta tukea tarvitsevat sen saisivat.” vanhempaintoimikunnan kommentti esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelmaan

1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat ja opiskeluhooltosuunnitelmat

Jokaisella hyvinvointialueella ja kunnalla on velvollisuus laatia lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kunnat voivat laatia suunnitelman myös yhdessä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia kunnassa ja hyvinvointialueella.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien sisällöstä säädetään lastensuojelulain 12 §:ssä. Sekä hyvinvointialueen että kunnan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot

- lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä ja
- suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Hyvinvointialueen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee lisäksi sisältää tiedot:

- lastensuojelun tarpeesta
- lastensuojeluun varattavista voimavaroista ja
- lastensuojelun palvelujärjestelmästä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n mukaisesti hyvinvointialueella on velvollisuus laatia alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma, joka sisältää:

- 1) opiskeluhooltopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet
- 2) suunnitelman hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi
- 3) hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien arviot opiskeluhooltopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet
- 4) suunnitelman opiskeluhooltopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta
- 5) toimenpiteet alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi

Lisäksi jokaisella koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia opiskeluhooltosuunnitelma kuhunkin koulutusmuotoon oppilas- ja opiskeluhooltolain 13 §:n ja Opetushallituksen määräysten mukaisesti. Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta. Opiskeluhooltosuunnitelma sisältää opiskeluhoollotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä yksikkökohtaisesti tarkennettuja tietoja. Suunnitelmassa tulee kuvata, miten suunnitelman toteutumista seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Oppilas- ja opiskeluhooltolain 13 §:n mukaisesti opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa on yksikkökohtaisesti seuraavat tiedot:

1. Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista
2. Toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi
3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)

4. Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
 5. Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma.
- Kunnan alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat tulee liittää osaksi kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Mikkelin esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen ja koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmien valmistelussa.

Oppilas- ja opiskeluhoitolain 14 a §:n mukaisesti alueellinen opiskeluhoiton yhteistyöryhmä vastaa yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Mikkelissä alueellisen yhteistyöryhmän tehtävistä vastaa monialainen opiskeluhoiton ohjausryhmä.

1.2 Opiskeluhoiton toimijat Mikkelin esiopetuksessa

Lasten ja oppimisyhteisön hyvinvoinnin edistäminen, pedagoginen tuki ja yksilökohtainen opiskeluhoiton tuki edellyttävät kaikilta esiopetuksessa työskenteleviltä päivittäin sekä yhteisöllistä että yksilöllistä lasten ohjaamista ja tukemista niin pedagogisissa kuin opiskeluhoitollisissa asioissa. Pedagoginen tuki määritellään perusopetuslaissa, opiskeluhoiton tuki oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Eri tuen muotojen tulee muodostaa lapsen kannalta toimiva ja yhtenäinen palvelukokonaisuus, josta on vastuussa jokainen lapsen kanssa toimiva aikuinen.

Jokainen esiopetusyhteisön aikuinen ja lapsi

- on vastuussa työrauhan ja hyvän ilmapiirin edistämisestä sekä toistensa huomioon ottamisesta

Huoltaja

- on ensisijaisesti vastuussa lapsen kasvatuksesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista
- sitoutuu lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen
- tekee yhteistyötä esiopetuksen kanssa niin, että yhteisvastuullisen kasvatuksen avulla edistetään lapsen oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia
- ilmoittaa lasta koskevista poissaoloista esiopetukseen
- hakee tarvittaessa lupaa lapsen harkinnanvaraiseen poissaoloon sopimuksen mukaisesti
- huolehtii siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen velvoittavuuden mukaisesti (laki 1040/2014)
- huoltajien edustaja yksikön opiskeluhoitoryhmässä: tuo huoltajien näkökulmia yhteisölliseen työhön

Kasvatus- ja opetushenkilöstö

- osallistuu ryhmänsä ja koko koulun/päiväkodin hyvinvoinnin ja hyvän ilmapiirin luomiseen ja kehittämiseen, vastaa ryhmänsä jatkuvasta ryhmäytymisestä ja osallistuu toimipaikansa toiminnalliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun
- osallistuu opiskeluhoitotyöhön ja sen toiminnan kehittämiseen

- tukee ja edistää lapsen hyvinvointia sekä ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttuu jo havaittuihin ongelmiin yhdessä muiden ammattilaisten ja huoltajien kanssa
- tiedottaa huoltajille yhteisöllisestä ja yksilöllisestä opiskeluhollosta esiopetusyksikössä
- osallistuu pedagogisen tuen monialaiseen yhteistyöhön
- osallistuu opiskeluholloin yhteisöllisiin ja yksilökohtaisiin monialaisiin ryhmiin
- osallistuu lapsen opetusta ja kuntoutusta koskevaan suunnitteluun
- selvittää ja arvioi lapsen tilannetta, toimii yhteistyössä muiden tuen tarjoajien kanssa ja ohjaa tarvittaessa eteenpäin avun saamiseksi
- tukee ja ohjaa lasta muutostilanteissa ja siirtymävaiheissa
- vastaa omalta osaltaan opetuksen kannalta välttämättömien tai muiden huoltajien kanssa sovittujen tietojen siirtämisestä lapsen vaihtaessa esiopetusryhmää sekä siirtyessä kouluun
- esiopetuksessa työskentelee suomi toisena kielenä -opettaja, joka ohjaa henkilöstöä kieli- ja kulttuuritietoisien esiopetuksen toteuttamisessa sekä opettaa suomen kieltä lapsille yhdessä muun henkilöstön kanssa

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo)

- toimii yksikkökohtaisen opiskeluhoitoryhmän jäsenenä
- toimii alansa asiantuntijana esiopetuksessa ja antaa tarvittaessa konsultaatiota
- antaa erityisopetusta lapselle tämän tarpeiden ja yhdessä tehdyn suunnitelman mukaisesti
- osallistuu lapsikohtaisen tuen sekä ryhmäkohtaisen tuen ja oppimista tukevien opetusjärjestelyjen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin
- osallistuu pedagogisten asiakirjojen laadintaan yhteistyössä lapsen, huoltajien, opettajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa
- konsultoi esiopetuksen opettajia tarvittaessa pedagogisten asiakirjojen laadinnassa

Päiväkodin johtaja

- vastaa esiopetuksen työrauhasta ja turvallisuudesta
- johtaa yksikkönsä yhteisöllistä hyvinvointityötä, opiskeluhoitoa ja niiden kehittämistä
- toimii yksikkökohtaisen opiskeluhoitoryhmän puheenjohtajana ja koolle kutsujana
- kutsuu tarvittaessa asiantuntijoita tai yhteistyötahoja mukaan yksikkökohtaiseen opiskeluhoitoryhmään
- vastaa yksikkönsä henkilöstön perehdyttämiskäytännöistä mukaan lukien opiskeluholloin ja siirtymävaiheiden käytäntöihin perehdyttäminen, tarkennuksia luvussa 5.2
- vastaa esiopetushenkilöstön osallistumisesta koulutuksiin (mm. MiniVerso, Erotyösalkku)
- seuraa ja arvioi opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista yhteistyössä henkilöstön ja yksikön opiskeluhoitoryhmän kanssa
- tukee opiskeluholloin suunnittelua ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken
- toimii yhteistyössä opiskeluhoitopalveluiden, esi- ja perusopetuksen sekä muiden sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueen toimijoiden kanssa
- mahdollistaa kodin ja esiopetuksen yhteistyön järjestämisen ja huoltajien osallisuuden opiskeluholloin kehittämisessä
- tiedottaa yhdessä henkilöstön kanssa huoltajia esiopetusyksikön yhteisöllisestä ja yksilöllisestä opiskeluhollosta

Ruoka- ja puhtauspalveluiden ja muu esiopetuksessa työskentelevä henkilöstö

- tukee ja edistää lapsen hyvinvointia sekä ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttuu jo havaittuihin ongelmiin
- tukee ja ohjaa lapsia arjen tilanteissa
- edistää terveyttä ja hyvinvointia tukevia elintapoja
- edistää esiopetusympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta

Opiskeluhoiltopalvelujen henkilöstö (terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori, psykologi)

- osallistuu hyvinvoinnin ja hyvän ilmapiirin luomiseen ja kehittämiseen
- osallistuu opiskeluhoiltotyöhön ja sen toiminnan kehittämiseen
- on jäsenenä yksikkökohtaisessa opiskeluhoiltoeryhmässä
- toimii alansa asiantuntijana esiopetuksessa ja antaa tarvittaessa konsultaatiota
- osallistuu hoiltoajailtoihin tarvittaessa
- tukee ja edistää lapsen hyvinvointia, ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttuu jo havaittuihin ongelmiin
- osallistuu opiskeluhoillon ja esiopetuksen oppimisen tuen moniammatillisiin ryhmiin
- tukee lapsen esiopetukseen osallistumista ja toimii yhteistyössä lapsen perheen, esiopetuksen sekä sopimuksen mukaan myös muiden yhteistyötahojen kanssa
- selvittää ja arvioi lapsen tilannetta, auttaa lasta ja hänen perhettään työtehtävänsä mukaisesti, toimii yhteistyössä muiden tuen tarjoajien kanssa ja ohjaa tarvittaessa eteenpäin avun saamiseksi
- tukee ja ohjaa lasta muutostilanteissa ja siirtymävaiheissa sekä vastaa omalta osaltaan opetuksen kannalta välttämättömien tai muiden hoiltoajien kanssa sovittujen tietojen siirtämisestä lapsen vaihtaessa esiopetusryhmää sekä siirtyessä kouluun

2. Arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoilto- palveluista

Arvioon opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoilto- palveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoilto- suunnitelmassa opiskeluhoilto- palvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoilto- palvelujen riittävyys huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräjassa.

Arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoilto- työssä sekä opiskeluhoillon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arvioissa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotustaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoilto- palveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

Mikkelin täydennys

Hyvinvointialue ilmoittaa opetuksen järjestäjälle käytettävissä olevien opiskeluhoitopalveluiden henkilötyövuodet esiopetusyksiköittäin. Esiopetusyksikön opiskeluhoitoryhmä tekee arvion opiskeluhoitopalveluiden tarpeesta. Arvio päivitetään vuosittain tai hyvinvointialueen kanssa sovittujen menettelyjen ja aikataulujen mukaan ja toimitetaan hyvinvointialueelle. Esiopetusyksiköiden lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan ja arvioidaan yhteistyötä opiskeluhoitopalveluiden kanssa.

3. Yhteisöllinen opiskeluhoito

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (*opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito*) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista.

3.1 Yhteisöllisen opiskeluhoiton sisällöt ja painopisteet Mikkelissä

Yhteisöllinen opiskeluhoito luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä. Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhoitossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Opiskeluhoito edellyttää yksikön esiopetuksen pedagogista kehittämistä lapsiryhmän vahvuudet ja tarpeet huomioiden.

Yhteisöllisen opiskeluhoiton tavoitteena on hyvinvoiva yhteisö, johon lapsi tuntee kuuluvansa ja kokee tulevaisuutta kuulluksi. Jokainen esiopetuksen henkilökunnasta edistää, tukee ja ohjaa lapsen hyvinvointia ja oppimista omalla toiminnallaan. Lapsen kanssa työskentelevät aikuiset luovat yhteiset toimintatavat fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteisöllinen opiskeluhoito koostuu mm. seuraavista asioista:

- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen ja mielenterveyden edistäminen
- Jatkuva ryhmäytyminen
- Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen
- Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisy sekä puuttuminen
- Lasten osallisuuden vahvistaminen
- Oppimisen edistäminen
- Hyvinvointia tukevan esiopetuksen järjestäminen sekä läsnäolon tuki ja poissaolojen suunnitelmallinen seuranta
- Terveystta ja hyvinvointia edistävien elintapojen tukeminen

- Esiopetusympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja tarkastaminen
- Huoltajien osallisuuden edistäminen
- Yhteistyö lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi

Mikkelin opiskeluhuollon ohjausryhmä linjaa lukuvuosittain yhteisöllisen opiskeluhuollon painopisteet. Ne liittyvät edellä kuvattuihin asioihin tai valtakunnallisesti tai paikallisesti tunnistettuihin ilmiöihin. Painopisteet kirjataan esiopetusyksikön lukuvuosisuunnitelmaan, jossa kuvataan myös, miten tavoitteita toteutetaan. Opetuksen järjestäjä tiedottaa painopisteistä esiopetusyksiköiden johtajia ja henkilöstöä.

Kuvio: Toimintatapoja, joilla arjen hyvinvointityötä Mikkelin esiopetuksessa toteutetaan.

3.1.1 Lasten osallisuus esiopetuksessa

Lapsen kokemus osallisuudesta on esiopetuksessa keskeistä. Esiopetuksen leikkipedagogiikkaa kehitetään pitkäjänteisesti ja inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja ryhmän lasten kanssa. Lasten vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Lasten osallisuuden kokemuksia tavoitetaan

pedagogisen dokumentoinnin keinoin, esimerkiksi tuumaustaukoja pitämällä. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) ja Opetushallituksen materiaaleja voidaan käyttää osallisuuden vahvistamiseen esiopetuksessa.

Lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä havainnoidaan ja tuetaan. Myönteisten vertaissuhteiden ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittyminen varmistetaan suunnittelemalla oppimista tukevia opetusjärjestelyjä ja ryhmäkohtaisilla tukimuotoja. Ammattilaisten yhteistyö, malli ja vuorovaikutus ovat keskiössä. Sosioemotionaalisilla taidoilla ja niiden ohjaamisella sekä ryhmän ilmapiirillä ja lasten turvallisuuden kokemuksilla on merkitystä muun muassa kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että jokaisella lapsella ja aikuisella on mahdollisuus tulla kuulluksi, kuulua ryhmään ja olla aidosti osa yhteisöä.

Mikkelissä on laadittu [Kieli- ja kulttuuritietoisuuden opas esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen](#) (2023), jonka avulla kehitetään kielitietoista esiopetusta sekä kaikkien lasten ja perheiden osallisuutta. Toiminnallisella tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelulla vahvistetaan henkilöstön osaamista, esiopetuksen arvoperustaa sekä kaikkien sukupuolten ja ihmisryhmien mahdollisuuksia olla osallisina ja kokea yhdenvertaista osallisuutta yhteisössään sekä ennaltaehkäistään syrjintää. Esiopetuksessa toimitaan kaupungin sisäisen osallisuuden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden strategian mukaisesti.

Osallisuuden vahvistaminen on päiväkodin johtajan ja koko henkilöstön vastuulla. Yksikkökohtainen opiskeluhuoltoryhmä seuraa ja kehittää osallisuuden toteutumista esiopetuksessa.

[Lasten osallisuus | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

3.1.2 Perheen ja esiopetuksen yhteistyö, huoltajien osallisuus

Kodin ja esiopetuksen yhteistyö, kuten päivittäiset keskustelut tuonti- ja hakutilatanteissa, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman (leops) laatiminen, huoltajaillat, vanhempainseminaarien toiminta ja muut vastaavat yhteistyötavat kuvataan esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmissa. Esiopetuksessa järjestetään toimintaa, johon huoltajat ovat tervetulleita mukaan. Kevään 2025 kyselyssä huoltajat toivoivat huoltajailtoja, mahdollisuutta osallistua retkille ja tapahtumiin sekä aamukokoontumiselle tai muuhun esiopetuksen sisältöön. Osa huoltajista on kiinnostunut esittelemään omaa ammattiaan tai osaamistaan lapsiryhmälle. Huoltajia kiinnostaa myös kielirikasteinen esiopetus.

Monikielisiä, eri kulttuuri- ja katsomustaustaisia sekä muualta muuttaneita perheitä huomioidaan Mikkelin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kieli- ja kulttuuritietoisuuden oppaan avulla sekä esimerkiksi huoltajille suunnatuin videoin:

[Mikkelin varhaiskasvatus selkosuomeksi](#)

[Vanhempana Suomessa -videot \(somalien kielen dubbaus\) - Barnahus](#) myös dari, arabia, tigrinja.

Englanniksi, thaiksi, venäjäksi, bengaliksi ja dariksi saatavilla tekstitykset: [Vanhempana Suomessa -videot - Barnahus](#)

Esiopetusyksikön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelussa huomioidaan kaikkien yhteisön jäsenten yhdenvertainen huomioiminen ja osallistumisen mahdollisuudet. Esiopetusyksiköt

voivat konsultoida ja tehdä yhteistyötä Monikulttuuriyhdistys Mimosa ry:n kanssa. Mikkelin kaupungille on koulutettu myös koto-osaajia eri ammattiryhmistä.

Lapset puheeksi -toimintamalli

Lapset puheeksi -toimintamalli koskee perusopetuksen lisäksi myös varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Mikkelin kaupunki järjestää [Lapset puheeksi -koulutusta](#) henkilöstölle vuosittain.

Lapset puheeksi -keskustelu on toimiva työkalu keskustelun avuksi vanhempien tapaamisiin, esim. syventäväksi tutustumiskeskusteluksi, lapsen vahvuuksien tunnistamiseksi sekä tarvittaessa tuen tarpeen selvittämiseksi.

Lapset puheeksi -keskustelua tarjotaan kaikille varhaiskasvatuksen piiriin tulevan lapsen, 1. luokkalaisen ja 7. luokkalaisen huoltajille tutustumiskeskustelun tapaan. Lisäksi Lapset puheeksi -keskustelua ja -neuvonpitoa hyödynnetään erilaissa lapsen ja perheen elämään liittyvissä muutostilanteissa ja myös huoltajien aloitteesta.

Huoli-tilanteissa voidaan kutsua koolle Lapset puheeksi -neuvonpito. Jos Lapset puheeksi -keskustelua ei ole käyty, sovitaan, kuka tai ketkä keskustelun käyvät ennen neuvonpitoa. Lapsi voi olla mukana keskustelussa tai keskustelu voidaan käydä vain aikuisten kesken. Neuvonpidon kutsuu koolle opettaja tai tarvittaessa joku opiskeluhuoltohenkilöstöstä. Lapset puheeksi -neuvonpidon ”kaava” sopii hyvin esim. opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisen runoksi.

Lapset puheeksi -toimintamalli on käytössä myös hyvinvointialueella mukaan lukien opiskelu- huoltopalvelut. Lisätietoa terveydenhoitajalta, kuraattorilta tai psykologilta. Lisätietoa myös [Toimiva lapsi ja perhe -sivustolta](#) sekä Lapset puheeksi –kouluttajilta.

3.2 Opiskeluhuoltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3.2.1 Opiskeluhuollon ohjausryhmä

Mikkelin opiskeluhuollon ohjausryhmässä on edustettuna esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus ja ammatilliset oppilaitokset. Mukana on lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden, nuorisopalveluiden, ev.lut. seurakunnan ja järjestöjen edustajia. Ryhmä toimii myös kunnan LAPE-työryhmänä eli lasten, nuorten ja perheiden palveluja ja tukea yhteensovittavana kuntatasoisena työryhmänä yhteistyössä hyvinvointialueen edustajien kanssa.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä

- koordinoi koulutusmuutokohtaisten opiskeluhuoltosuunnitelmien laadintaa
- suunnittelee, kehittää ja arvioi opiskeluhuollon kokonaisuutta ja ohjaa oppilaitoskohtaisten opiskeluhuoltoryhmien toimintaa esiopetuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa
- linjaa yhteiset tavoitteet opiskeluhuollon toiminnalle ja tukee yhteisten tavoitteiden saavuttamista ja yhtenäisten toimintatapojen omaksumista.

LAPE-työryhmä

- täydentää Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kuntakohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet
- toimeenpanee lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien toimenpiteitä ja arvioi tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

3.2.2 Esiopetusyksikön opiskeluhooltoryhmä

Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen opiskeluhooltoryhmä toimia myös esiopetuksen opiskeluhooltoryhmänä. Opiskeluhooltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Yksikkökohtaiset opiskeluhooltoryhmät kokoontuvat esiopetusyhteisön tarpeen mukaan, vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana.

Yksikkökohtainen opiskeluhooltoryhmä vastaa yhteisöllisestä opiskeluhooltotyöstä ja siitä tiedottamisesta. Ryhmän vastuulla on opiskeluhooltosuunnitelman sekä vuosittaisten painopisteiden toteutumisen seuranta yksikössä, yhteistyön suunnittelu ja toteuttaminen, työskentelyn vaikuttavuuden sekä opiskeluhooltopalveluiden tarpeen arviointi.

Päiväkodin johtaja toimii esiopetusyksikkönsä opiskeluhooltoryhmän puheenjohtajana ja koolle kutsujana. Yksikkökohtaisen opiskeluhooltoryhmän tapaamiseen laaditaan esityslista ja sovi-taan sihteerikäytäntö. Muistio tallennetaan ryhmän toiminnan seurannan ja arvioinnin tueksi.

Yksikkökohtaiseen opiskeluhooltoryhmään kutsutaan

- Riittävä edustus esiopetusyksiköstä, myös veo
- Opiskeluhooltopalveluiden henkilöstö (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja)
- Huoltajien edustus
- Lisäksi tulee varmistaa lasten osallisuus ryhmän päätöksiin sekä selvittää ja kuulla heidän näkökulmiaan
- Mahdolliset muut tahot esim. lapsiperheiden sosiaalipalveluiden edustaja, asiantuntijat/vieraat

3.3 Lasten ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Opiskeluhoollon tulee perustua tietoon lasten hyvinvoinnista ja toimintaympäristöstä. Mikkelissä kuntakohtaista hyvinvoinnin seurantaa tehdään opiskeluhoollon ohjausryhmässä. Lasten hyvinvointia ja terveyttä seurataan muun muassa poissaolotiedoista ja tapaturmatilastoista. Lisäksi valtakunnallisesti seurataan joka toinen vuosi esiopetusikäisille toteutettavan Lapsibaronetrin tuloksia ja esimerkiksi Vanhempainliiton selvityksiä. Myös FinLapset -rekisteriä voidaan hyödyntää [FinLapset-kyselytutkimus - THL](#).

Mikkelin esiopetuksessa tehdään laatukselyjä huoltajille, lapsille ja henkilöstölle arviointisuunnitelman mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa käytetään laadunarviointiin myös kansallista Valssi -järjestelmää. Lapset osallistuvat esiopetuksen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen pedagogisen dokumentoinnin keinoin. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma kirjataan yksikön vuosisuunnitelmaan tai esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan. Huoltajille voidaan toteuttaa myös pienimuotoisempia kyselyjä esiopetusyksikkökohtaisesti. Lisäksi käytettävissä on hyvinvointialueen perhekyselyt ja vastaavat.

Mikkelin kaupungissa henkilöstön työhyvinvointia mitataan Pulssi-kyselyillä henkilöstöpalveluiden toimesta vuosittain. Henkilöstön hyvinvointikokemuksia seurataan lisäksi kehityskeskusteluissa, uhka- ja vaaratilannetilastoista, poissaolotilastoista sekä tapaturmatilastoista.

3.4 Esiopetuksen digipedagogiset sisällöt

Monilukutaito

Esiopetuksen henkilöstö tukee suunnitelmallisesti lasten kehittyvää monilukutaitoa. Monilukutaidolla tarkoitetaan mm. tieto- ja viestintätekniologista osaamista sekä medialukutaitoa, jotka ovat osa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa tutustutaan erilaisiin digitaalisiin laitteisiin, välineisiin, palveluihin ja peleihin. (2014, 18). Digitaaliset laitteet ja palvelut ovat sekä väline uuden oppimiseen, mutta myös itse oppimisen kohde (Opetushallitus, 2023).

Mikkelissä esiopetusikäisen medialukutaitoa voidaan tukea *Esiopetuksen digipassia* hyödyntäen. Esiopetuksen digipassi on työkalu, jonka tavoitteena on tukea esiopetusikäisten digitaalisia taitoja. Esiopetuksen digipassi pohjautuu Mikkelin perusopetuksen digipassiin, jonka osaamiskokonaisuudet ovat **Työskentelytaidot**, **Medialukutaito** sekä **Ohjelmointi- ja teknologinen ajattelu**. Edellä mainitut osaamiskokonaisuudet perustuvat Opetushallituksen (2022) asettamiin digitaalisen osaamisen kuvauksiin ([ePerusteet](#)).

Medialukutaitoja harjoitellaan digipassin avulla mm. seuraavasti: leikillinen median tuottaminen, mediasisältöjen tulkinta ja arviointi, vuorovaikutustaitojen harjoittelu, ohjelmien ja sovellusten ikärajojen tunnistaminen sekä median muu turvallinen ja vastuullinen käyttö. Digitaalisen osaamisen kuvauksissa ([ePerusteet](#)) Medialukutaidon yhdeksi osa-alueeksi määritellään *Toiminta mediaympäristöissä*, joka sisältää mm. turvallisen toiminnan käytänteiden harjoittelun digitaalisissa ympäristöissä.

Esiopetuksen digipassi sisältää medialukutaitoon liittyviä pedagogisia materiaaleja ja sisältöjä, joihin viitataan myös termillä *digiturvataidot*. [Turvataidot](#) ovat toimintamalleja, joita lapsi tarvitsee suojataksaan itseään tai vertaisiaan väkivallalta, häirinnältä ja kiusaamiselta. Digiturvataidoilla taas viitataan turvataitoihin digitaalisissa ympäristöissä. (Väestöliitto.)

Lähteet

Opetushallitus. (2014). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Viitattu 4.9.2025 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus. *Mediakasvatus perusteissa*. Viitattu 4.9.2025 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/mediakasvatus-perusteissa>

Opetushallitus. (2022) *Digitaalisen osaamisen kuvaukset*. Viitattu 4.9.2025 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/digitaalisen-osaamisen-kuvaukset-loytyvat-nyt-eperusteet-palvelusta>

Opetushallitus. (2023). *Digitaalista osaamista on kehitettävä systemaattisesti kasvatuksessa ja koulutuksessa*. Viitattu 4.9.2025 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/digitaalista-osaamista-kehittava-systemaattisesti-kasvatuksessa-ja-koulutuksessa>

Väestöliitto. *Turvataidot*. Viitattu 4.9.2025 osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lastenkehotunnekasvatus/hyvinvointi/turvataidot/>

3.5 Ongelmallinen pelaaminen ja pelaamishäiriö

Maailman terveysjärjestö (WHO) määrittelee pelaamishäiriötä pysyväksi ja toistuvaksi käyttäytymismalliksi, jossa pelaaminen ei ole yksilön hallinnassa pelaamisen tiheyden, keston ja sen sisältöjen suhteen. Tällöin pelaaminen alkaa hallita arkea ja menee muiden päivittäisten toimintojen ja kiinnostuksen kohteiden edelle. Vaikka pelaaja tiedostaa pelaamisen kielteiset seuraukset, pelaaminen jatkuu ja saattaa jopa lisääntyä.

Pelaaja tai hänen läheisensä voivat havaita pelaamisesta aiheutuvia lyhytaikaisia tai ohimeneviä haittoja. Jos haitat ovat ohimeneviä, ei kyse ole varsinaisesti pelaamishäiriöstä, eikä tilanteesta tarvitse olla huolissaan. Kuitenkin etenkin perheen nuorimmat pelaajat tarvitsevat huoltajien taholta ennakoivaa pelaamiskäyttäytymisen ohjausta. Yhteisesti sovitut säännöt sekä niiden valvonta auttavat lapsia ymmärtämään, mitä heiltä odotetaan.

Tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella ongelmalliseen digitaaliseen pelaamiseen voi liittyä erilaisia haittavaikutuksia, kuten masennusta, ahdistusta, sosiaalista pelkoa, heikkoa itsetuntoa, neuroottisuutta, aggressiivisuutta, vihamielisyyttä, sosiaalista eristäytymistä, keskittymisvaikeuksia, yksinäisyyttä sekä yleisesti heikentynyttä psykososiaalista hyvinvointia. On kuitenkin epäselvää, ovatko nämä oireet pelaamisen syitä vai seurauksia.

Ongelmallista pelaamista pyritään selittämään erilaisten teorioiden avulla. Jotkut asiantuntijat ovat tarkastelleet ongelmallista digitaalista pelaamista luontaisesti riippuvuutta aiheuttavana käyttäytymisenä. Lisäksi ongelmallista pelaamista on selitetty myös pakkoajatusten ja toimintojen itsesäätelyn vaikeudella sekä teknologian käyttämisellä keinona paeta todellisen elämän haasteita ja niihin liittyviä tunteita.

Ongelmallista pelaamista tarkastellaan myös itseohjautuvuus teorian avulla. Itseohjautuvuusteorian mukaan henkilöt, jotka pystyvät täyttämään psykologiset perustarpeensa (omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteisöllisyys) muilla elämäalueilla, ovat vähemmän alttiita ongelmalliselle digitaaliselle pelaamiselle. Tyytyväisyys elämään tukee ihmisten terveyttä ja voi toimia suojaavana tekijänä ongelmallisen pelaamisen kehittymistä vastaan.

Alkuperäinen teksti artikkelista *”Ongelmallinen digitaalinen pelaaminen: esiintyvyys ja tunnistaminen.”* Pelikasvattajan käsikirja 2. (2019) s.116–122. Viitattu 4.9.2025 osoitteesta [pelikasvattajankäsikirja2.pdf](#)

Vinkkejä huoltajille:

[| PEGI](#) Pelien ikärajat

[Pelikasvatus lapsiperheessä - Mannerheimin Lastensuojeluliitto](#)

[Pelaaminen ja pelikasvatus, osa 3: Huolettaako pelaaminen? - Mediakasvatusseura ry](#)

”Lasten aiemmin leikkimiseen käyttämä aika on nykyisin somen tuijottamista. Meitä vanhempia tässä asiassa pitäisi ensimmäisenä muistuttaa ja opastaa mutta mikä tai kuka olisi siihen oikea taho. Tässä voisi olla yhteistyön paikka perheille ja varhaiskasvatukselle.” vanhempaintoimikunnan kommentti esiopetuksen opiskeluhuoltosuunnitelmaan

Opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstön kanssa yhteistyössä voidaan suunnitella ajankohtaisia huoltajailtoja tai tietoisuuksiä esiopetukseen.

3.6 Läsnaolon tuki ja poissaolojen ennaltaehkäisy sekä suunnitelmallinen seuranta ja puuttuminen

3.6.1 Esiopetuksen toimintakulttuuri

Esiopetus on velvoittavaa opetusta ja siihen osallistuminen on huoltajien vastuulla. Esiopetus toteutuu päivittäin samaan aikaan ja siten esiopetuksessa totutellaan säännölliseen aikatauluun läsnaolojen osalta.

Esiopetusryhmän opettaja ja muu henkilöstö seuraa lasten läsnaoloa esiopetuksessa jatkuvasti ja keskustelee tarvittaessa huoltajien kanssa päivittäisissä kohtaamisissa sekä lapsen

esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluissa ja Lapset puheeksi -keskusteluissa. Tarpeen mukaan järjestetään myös monialaisia palavereja. Vuorohoidossa olevien esiopetusikäisten poissaolojen seurannassa huomioidaan vuorohoidon erityispiirteet (mm. lapsen oikeus vapaa-päiviin). Esiopetukseen on laadittu malli poissaolojen ennaltaehkäisyyn, seurantaan ja puuttu-miseen (ks. liite). Mallia noudatetaan kaikissa poissaolotapauksissa lapsen osallistumisen ja op-pimisen turvaamiseksi. Poissaolojen yhteydessä tarkistetaan lapsen tarve oppimisen ja esiope-tukseen osallistumisen tukeen, keskustellaan opiskeluhuollon tarpeesta sekä ohjataan perhettä tarvittaessa muihin palveluihin lapsen esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuuri perustuu leikkiin, jokaisen lapsen osallisuuteen ja inklusiivisiin arvoihin. Henkilöstö suunnittelee, toteuttaa ja arvioi toimintaa lasten osallisuuden kokemuksi- ja vertaissuhteita vahvistaen. Lapset osallistuvat suunnitteluun ja arviointiin monipuolisesti. Yk-sikön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu edistää osallisuuden ja yhdenvertaisuuden ko-kemuksia sekä ehkäisee syrjintää ja vahvistaa esiopetushenkilöstön osaamista. Lapset ja per-heet otetaan mukaan suunnitteluun. Perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä kuvataan tarkem-min Mikkelin esiopetuksen opetussuunnitelmassa.

Esiopetusryhmän lukuvuosisuunnitelmassa ja Suunnitelmassa lasten suojaamiseksi kiusaami-selta, väkivallalta ja häirinnältä kuvataan ryhmän toimintatapoja, joita arvioidaan säännöllisesti tiimipalavereissa ja Mikkelin esiopetuksen opetussuunnitelmassa kuvatuilla toimintakulttuurin arvioinnin työvälineillä. MiniVersion avulla opeteltava sovittelukulttuuri sekä aikuisten malli ovat keskeisiä osallisuutta ja kuulluksi tulemistä ylläpitävistä toimintatavoista.

Joustavan esi- ja alkuopetuksen yhteisellä työllä rakennetaan lasten ja perheiden näkökulmista sujuvaa siirtymää esiopetuksesta alkuopetukseen, tullaan tutuiksi, rakennetaan vertaissuhteita ja kiinnitytään kouluyhteisöön asteittain esiopetusvuoden aikana. Yhteisöllisyys rakentuu ai-kuisten esimerkillä. Kuraattorin työskentelyyn ja kuraattoripalveluihin tutustumiselle rakenne-taan pohja esiopetuksessa. Usein esiopetuksen kuraattorin työ jatkuu samojen lasten ja perhei-den kanssa alkuopetuksessa. Lapsella on mahdollisuus päästä kuraattorin luo myös omasta aloitteestaan.

3.6.2 Läsnäolon tukeminen ja poissaolojen ennaltaehkäisy

Esiopetuksen läsnäolon tuen ja poissaolojen ennaltaehkäisyn kirjauksia on tehty perusopetuk-sen toimintamallia hyödyntäen ja yhtenäistä jatkumoa muodostaen.

Esiopetuksen yhteisöllisiä toimintatapoja kuvataan ja arvioidaan esiopetusyksiköiden lukuvuosi-suunnitelmissa.

Yhteisöllisesti ennaltaehkäiseviä, hyvinvointia ja osallisuutta tukevia toimia ovat muun muassa

- Oppimismyönteinen ilmapiiri ja jatkuva ryhmäytyminen, vertaissuhteiden tukeminen
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen osana oppimiskokonaisuuksia ja arki-sissa kohtaamisissa sekä lapsilla että aikuisilla
- Koko henkilöstön osallistuminen yhteisölliseen työhön
- Positiivisen pedagogiikan keinot, aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus
- Kaveritaitojen ja resilienssin tukeminen
- Myönteiset yhteiset kokemukset, merkityksellisyyden tunne osana yhteisöä
- Lapset aktiivisia toimijoita, yksilöllinen kohtaaminen arkisissa hetkissä
- Riittävä ja monipuolinen tuki tarpeiden mukaan
- Kiusaamisen, syrjinnän, väkivallan ja häirinnän tunnistaminen sekä siihen puuttuminen
- Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja sen vahvistaminen tarvittaessa

- Poissaolojen suunnitelmallinen seuranta
- Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

3.6.3 Poissaolojen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen

Perusopetuslain 26 §:n mukaan opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Mikkelin esiopetuksessa poissaoloja seurataan jatkuvasti erillisen mallin mukaisesti (liite). Opettaja on velvollinen seuraamaan poissaoloja ja on yhteydessä huoltajiin heti ensimmäisen ilmoittamatta jääneen poissaolon kohdalla. Poissaoloista keskustellaan huoltajien kanssa ja pyritään selvittämään niiden syyt. On tärkeää seurata myös lapsen hyvinvointia ja oppimista, jotta mahdollinen oppimisvaikeus tai muu tuen tarve tunnistetaan varhain. Tukitoimia tarjotaan kaikille lapsille viipymättä. Lapsikohtaisen tuen tarpeen lisäksi arvioidaan myös ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista sekä opetusjärjestelyjen muutostarpeita. Myös yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintaa arvioidaan.

Esiopetuksen henkilöstöllä on aina mahdollisuus konsultoida varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tai opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöä. Konsultaatiota on hyvä tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Henkilöstöllä on velvollisuus ohjata perhe opiskeluhoitopalveluiden piiriin, mikäli arvioidaan lapsen niitä tarvitsevan.

Puuttumisen ja selvittämisen aiheita yhteistyössä huoltajien kanssa

- Huolestuttavat muutokset lapsen käyttäytymisessä
- Haluttomuus tulla esiopetukseen
- Toistuvat myöhästymiset
- Ilmoittamattomat poissaolot, puutteelliset poissaoloselvitykset
- Poissaolojen esiintyminen tiettyinä päivinä tai ajankohtina
- Toistuvat ja pitkäkestoiset poissaolot

Jos poissaolot jatkuvat esiopetuksen tukitoimista huolimatta

- Vahvistetaan ja täsmennetään monitoimijaista yhteistyötä edelleen
 - Esiopetuksen tukitoimia jatketaan edelleen sekä tehostetaan mahdollisuuksien mukaan
 - Pyritään tiiviiseen yhteistyöhön perheen kanssa, kannustetaan lasta onnistumisista
 - Harkitaan 1) [sosiaalilain mukaista yhteydenottoa tuen tarpeen arvioimiseksi yhdessä perheen kanssa](#) tai 2) [lastensuojeluilmoitusta](#). Lähtökohtana on löytää lapselle ja perheelle paras tuki tilanteessa ja kannustaa heitä ottamaan vastaan tarjottua tukea. Sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto tehdään aina yhteistyössä huoltajan suostumuksella. Lastensuojeluilmoitus tehdään huolimatta siitä, onko huoltaja suostuvainen yhteistyöhön. Muista lastensuojelulain 25§:n mukainen ilmoitusvelvollisuus! Esiopetuksen tukitoimet jatkuvat ilmoituksen teon jälkeenkin aktiivisina ja pyrkimys on yhteiseen monialaiseen työskentelyyn eri tahojen kanssa.
- Ilmoituslomakkeet löytyvät: [Digitaaliset palvelut - Eloisa](#)

Jos lapsi tai perhe kieltäytyy opiskeluhoitopalveluiden tuesta

- Esiopetuksessa jatketaan ja tiivistetään muita mahdollisia tukitoimia ja pyrkii ohjaamaan perhettä muiden lapsiperhepalveluiden piiriin
- Opiskeluhoitopalveluiden konsultaatiota on tarpeen käyttää tässä vaiheessa, vaikka lapsi tai huoltaja eivät palvelua muutoin haluaisikaan vastaanottaa
- Harkitaan 1) sosiaalilain mukaista yhteydenottoa tuen tarpeen arvioimiseksi tai 2) lastensuojeluilmoitusta. Nämä eivät ole automaattisia toimenpiteitä, mutta voivat tulla

kyseeseen, jos huoli edelleen jatkuu ja lapsen tuen tarpeeseen ei pystytä vastaamaan muilla esiopetuksessa käytössä olevilla keinoilla. Ilmoitukset eivät ole painostuskeinoja!

Jos perhe tietää jo etukäteen, että lapselle tulee kertymään lukuvuoden aikana poissaoloja, kannattaa opettajan kutsua perhe koolle jo ennaltaehkäisevästi suunnittelemaan esiopetuksen tavoitteiden toteutumista ja seurantaa sekä tarvittavaa tukea.

3.6.4 Muistilista esiopetuksen opettajalle ja muulle henkilöstölle

Lukuvuoden alkaessa

- Perehdy esiopetuksen opetussuunnitelmaan ja opiskeluhoitosuunnitelmaan, myös läsnäolon tuen ja poissaolojen seurannan näkökulmasta
- Käsitelkää toimintatavat yksikössä ja tiimissä
- Kerro esiopetuksen toimintatavoista perheille

Lukuvuoden aikana

- Seuraa poissaoloja päivittäin ja viikoittain
- Pyydä selvitykset epäselvistä poissaoloista välittömästi
- Keskustele runsaista tai huolestuttavista poissaoloista huoltajien kanssa
- Tiedota poissaoloista päiväkodin johtajaa
- Arvioi lukuvuoden aikana, onko ryhmässä ilmiöitä tai poissaolomääriä, joihin tulee puuttua myös yhteisöllisin keinoin yhdessä huoltajien ja lasten kanssa. Pyydä tarvittaessa päiväkodin johtajaa ja yksikön opiskeluhoitoryhmää avuksi tilanteeseen.
- Toimi poissaolojen seurannan ja puuttumisen mallin mukaisesti (liite)
- Varmista tarpeen mukaan yksilökohtaisen opiskeluhoollon prosessien jatkuvuus kesän aikana ja alkuopetukseen siirryttäessä

Jos huolta

- Ohjaus opiskeluhoitopalveluihin
- Tarjoa monialaista asiantuntijaryhmää
- Poissaolojen syiden selvittely: sovitaan tapauskohtaisesti kuka/ketkä tekevät, usein opiskeluhoitopalveluiden henkilöstö
- Voidaan tarjota Lapset puheeksi –keskustelu esim. työparina kuraattorin kanssa, tarkoitus löytää ja vahvistaa toimivia asioita

Muistathan

- Myös sairauspoissaolot ja muut hyväksytyt poissaolot ovat huolestuttavia, jos niitä on runsaasti tai oppiminen viivästyy poissaolojen takia
- Apunasi ovat myös Etelä-Savon kuntien perusopetusten yhteinen toimintamalli ja Mikkelin perusopetuksen toimintamalli [Jokainen koulupäivä on tärkeä - läsnäolon tuen toimintamalli 2025](#)
- [Yhteisellä koulutiellä](#) -käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:27. Sisältää vinkkejä, perusteita ja tutkimustietoa poissaolotilanteista ja -ilmiöstä.

3.6.5. Huoltajan muistilista

Perusopetuslain 26 a §:n mukaisesti lapsen huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena. Kaikenlaiset poissaolot, myös terveyssyistä johtuvat ja muut hyväksytyt poissaolot voivat pitkittyessään tai toistuessaan muuttua ongelmalliseksi, jos ne haittaavat oppimista, sosiaalisia suhteita ja muuta hyvinvointia.

Huoltajana

- Ilmoita ajantasaiset yhteystiedot esiopetukseen, myös tietojen muutokset
- Huolehdi lapsen perustarpeista: lepo, ravinto, liikkuminen, leikki, kaverisuhteet
- Huolehdi, että lapsi osallistuu esiopetukseen päivittäin (huomioiden vuorohoidon esiopetusjärjestelyt ja lapsen oikeus vapaapäiviin sekä lepoon)
- Ilmoita lapsen poissaoloista esiopetukseen mahdollisimman pian, ano tarvittaessa pidempi poissaolo etukäteen
- Ota rohkeasti puheeksi huolet lapsen oppimiseen ja hyvinvointiin liittyen – esiopetuksen henkilöstöllä on paljon osaamista ja kontakteja esiopetusikäisten lasten ja perheiden tueksi
- Ole yhteydessä opiskeluhoitopalveluihin (kuraattori, psykologi, neuvolaterveydenhoitaja), jos huolestut lapsesi tai perheesi hyvinvoinnista

Jos lapsellesi on kertynyt poissaoloja

- Keskustele opettajan kanssa poissaoloista ja siitä, onko tarvetta tukitoimille
- Jos poissaolojen määrä tai syy aiheuttaa huolta, kannattaa osallistua monialaiseen opiskeluhoollon tapaamiseen tilanteen selvittämiseksi ja tarvittavan tuen suunnittelemiseksi. Tapaaminen järjestetään huoltajan suostumuksella.
- Kerro, mitä tukea toivoisit lapsellesi ja perheellesi tilanteessa

3.7 Yhteistyö ja käytänteet esiopetusympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastuksissa

Opiskeluympäristön ja -yhteisön terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastus tehdään joka kolmas vuosi laajassa yhteistyössä oppilaitoksen, opiskelijoiden, terveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Neuvolapalveluiden palveluesihenkilö sopii ajankohdasta terveystarkastajan kanssa ja terveystarkastaja esiopetuksen johdon kanssa. Esiopetuksen johto kutsuu henkilöt tarkastukseen. Tarkastustoiminnasta Etelä-Savon hyvinvointialueella on vastuussa neuvolapalveluiden ylilääkäri.

4. Yksilökohtainen opiskeluhoito

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvun 6 mukaisesti yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoolltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoolllossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen. Lapsen osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä

ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Mikkelin täydennys

Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista sekä ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea. Yksilökohtainen opiskeluhuolto tukee myös huoltajia heidän kasvatustyössään. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan.

Lapsen osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Tuen tarpeen selvittäminen ja järjestäminen edellyttävät usein yhteistyötä opiskeluhuollon toimijoiden kesken. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Opiskeluhuollon toimijoiden keskinäiset konsultaatiot ovat toimiva työmuoto arjessa. Konsultaatioiden tulee tapahtua lain mukaan ja luottamusta rakentaen. Anonyymi konsultaatio on aina sallittua.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tueksi löytyvät muun muassa seuraavat sivustot:

- [Opiskeluhuolto | Opetushallitus](#)
- [Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki | Opetushallitus](#)
- [Opiskeluhuoltopalvelut - THL](#)

Kuvio: Tilanteita, joissa on tarpeen selvittää yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarve esiopetuksessa.

4.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Esiopetuksen henkilöstöllä on velvollisuus tiedottaa lapsia ja huoltajia oikeudesta opiskeluhuoltopalveluihin. Lapsen huoltajille annetaan tieto käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus opiskeluhuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhuollosta tiedottaminen lisäävät opiskeluhuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Esiopetuksen työntekijän on viipymättä otettava yhteys opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisiin, jos lapsi tarvitsee opiskeluhuoltopalveluja tai jos työntekijä muutoin havaitsee, että lapsen tuen tarve edellyttää opiskeluhuollon asiantuntemusta (Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 16 §). Henkilöstö voi myös konsultoida opiskeluhuollon asiantuntijoita nimettömästi. Opiskeluhuollon työntekijöihin saa parhaiten yhteyden sähköpostitse tai puhelimitse. Yksittäisen lapsen asioissa kysytään aina ensin huoltajan suostumus, joka kirjataan lomakkeeseen Suostumus yksilöllisen opiskeluhuollon järjestämisestä.

Kuraattori- ja psykologipalveluiden yhteystiedot: [Opiskeluhuolto - Eloisa](#)

Neuvolaterveydenhoitajan yhteydenotto puhelimitse tai chat palveluna.

Yhteystiedot: [Lastenneuvolapalvelut - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](#)

4.1.1 Kuraattori- ja psykologipalvelut

Jokaiselle esiopetusyksikölle on nimetty kuraattori ja psykologi. Kuraattorin ja psykologin työn tavoitteena on tukea ja edistää lasten hyvinvointia, sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia sekä esiopetukseen osallistumista. Kuraattori ja psykologi toteuttavat yksilökohtaista opiskeluhuoltotyötä lapsen ja huoltajien tai muiden läheisten sekä muiden lapsen asiassa mukana olevien ammattilaisten kanssa. Lisäksi kuraattori ja psykologi osallistuvat esiopetuksen yhteisölliseen työhön oman ammattinsa edustajina sekä toimivat moniammatillisessa yhteistyössä esiopetuksen sisäisten ja ulkoisten verkostojen kanssa. Kuraattorit ja psykologit tapaavat lapsia yleensä esiopetusaikana.

Kuraattori tuo sosiaalialan asiantuntijana opiskeluhuollon toimintaan kokonaisvaltaisen näkökulman lapsen elämäntilanteesta. Sosiaalisten vaikeuksien tunnistaminen ja selvittäminen sekä tukeminen niiden ratkaisemiseksi on olennainen osa esiopetuksen sosiaalisuutta. Kuraattorityön painotus on ennaltaehkäisevässä ja varhaisessa tuessa sekä ongelmien mahdollisimman varhaisessa selvittelyssä. Kuraattori suunnittelee tukitoimia ja opetusjärjestelyjä yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa, tarjoaa konsultaatiota esiopetuksen henkilöstölle ja tekee yhteistyötä esiopetuksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Kuraattoripalvelua olisi hyvä hyödyntää mahdollisimman matalalla kynnyksellä ja tavoitteena on, että kuraattori vierailisi esiopetusryhmässä säännöllisesti ja/tai pyydettyä.

Kuraattorin tehtävänä on tukea ja edistää lapsen sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia, ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttua jo havaittuihin ongelmiin. Kuraattori voi toimia yksilöiden ja ryhmien kanssa, esimerkiksi yksilökohtaiset tapaamiset, joissa aiheina esim. kaveritaitojen ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen, käytöspulmat, jännittäminen, pelot, kiusaaminen, muutokset kotona (oma tai läheisen sairastuminen, ero yms.), haasteet perheessä, poissaolojen selvittely, konsultaatio, havainnointi, osallistuminen pyydettyä lasket puheeksi-

keskusteluun ja monialaiset yksilökohtaiset palaverit. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä osa kuraattorityötä esiopetuksessa. Palveluohjaus on myös yksi työmuoto.

Yhteisöllinen työ voi olla ryhmän tarpeiden mukaista ryhmätoimintaa, ryhmän havainnointia, vanhempainiltoihin tai muihin yhteisöllisiin tapahtumiin mahdollisuuksien mukaan osallistumista, konsultaatio nimettömästi, yksikön YHR:ään osallistuminen ja verkostotyö.

Kuraattoripalvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen, mutta kaikilla esiopetukseen osallistuvilla on siihen oikeus. Yksilötyöskentelyssä lapselle syntyy sosiaalihuollon asiakkuus. Kuraattorityöskentelyyn ei tarvita vanhemman suostumusta, jos lapsi itse toivoo tapaamisia.

Lisäksi jokaisen esiopetusyksikön käytettävissä on oltava palveluja vastaavalta kuraattorilta, joka on sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 7§:ssä tarkoitettu ammattihenkilö eli sosiaalityöntekijä.

Esiopetuksen psykologi tuo psykologista asiantuntijuutta esiopetuksen käyttöön. Psykologin yksilö- ja asiakastyö sisältää lapsen kehitykseen tai oppimiseen liittyvien kysymysten selvittelyn ja arvioinnin. Tähän kuuluvat lapsen tilanteen kokonaisvaltainen arvioiminen ja tarkempien selvittelyiden tarpeen arvioiminen, tukitoimien ja opetusjärjestelyjen suunnittelu yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa sekä yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Psykologi osallistuu pedagogisen tuen monialaisen ryhmän tai opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisiin tarvittaessa. Psykologi voi osallistua lapsikohtaisten oppimissuunnitelmien laatimiseen. Asiakastyöhön kuuluu lasten yksilöllinen tuki ja ohjaus mielen hyvinvointiin, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai oppimiseen liittyvissä pulmissa. Psykologi tarjoaa konsultaatiota esiopetuksen muulle henkilöstölle lapsen kehitykseen, hyvinvointiin ja oppimiseen liittyen. Psykologityö perustuu vapaaehtoisuuteen ja kaikilla esiopetukseen osallistuvilla lapsilla on siihen oikeus.

Tarvittaessa kuraattori ja psykologi ohjaavat perheitä muiden tarvittavien palveluiden piiriin tai kutsuvat yhteistyökumppaneita mukaan tueksi. Yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi terveydenhuolto, kasvatus- ja perheneuvonta, perhetyö, lastensuojelu, perusterveydenhuollon mielenterveysvastaanotot sekä erikoissairaanhoidon lasten-, nuoriso- ja aikuispsykiatrian vastaanotot.

4.1.2 Terveystenhuoltopalvelut

Hyvinvointialueen on järjestettävä terveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien oppilaitosten oppilaille. Mikkelissä kyseiset palvelut järjestää Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa terveydenhuoltolain (1326 /2010) ja neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuoltoa koskevan asetuksen (338/2011) mukaisesti.

Terveystenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitajat ja lääkärit. Palveluja järjestettäessä on toimitava yhteistyössä alaikäisen lapsen vanhempien ja huoltajien sekä muun opiskeluhuollon ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Lastenneurolaterveydenhuolto on lakisääteinen palvelu alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Palvelu on maksutonta ja saatavilla alueen neuvoloista.

Lastenneurolaterveydenhuollon tehtäviin sisältyy:

- alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä perheiden välisten terveyserojen kaventaminen
- lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen seuranta
- vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen
- lapsiperheiden yksilö- ja ryhmäkohtaisen tuen tarpeen varhainen tunnistaminen, tukeminen sekä jatkohoitoon ohjaaminen
- kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset lapselle
- suun terveydenhuolto

4.2 Monialainen asiantuntijaryhmä yksilökohtaisessa opiskeluhoollissa

Lapsen tueksi kootaan tarvittaessa yksilökohtaisen opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä yhteistyössä huoltajan kanssa. Monialaisuus tarkoittaa sitä, että ryhmässä on mukana eri alojen ammattilaisia. Aloitteen ryhmän kokoamiseksi tekee esiopetuksen opettaja, erityisopettaja, terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori tai muu opiskeluhoollon toimija, joka on havainnut huolen tai jolta lapsi tai huoltaja on pyytänyt apua.

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä voidaan koota ilman huoltajan suostumusta. Sen sijaan ryhmän työskentelyyn osallistuminen ja tietojen käsittely edellyttävät huoltajan suostumuksen. (THL:n opas 36, s. 111.) Ryhmä kokoaminen voidaan siis käynnistää heti, kun siihen on tarve, mutta tiedonvaihto ja varsinainen työskentely lapsen asiassa vaativat suostumuksen huoltajalta.

Ryhmään voidaan nimetä jäseniä ainoastaan huoltajan suostumuksella, joka kirjataan lomakkeeseen Suostumus yksilöllisen opiskeluhoollon järjestämisestä. Ryhmään voidaan kutsua esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä tai perhetyöntekijä. Ryhmän tehtävänä on yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa selvittää tuen tarvetta, etsiä sopivia tukimuotoja sekä järjestää tarvittava tuki. Tuen tarpeen selvittämisen ja tuen järjestämisen jälkeen asiantuntijaryhmän voi olla tarpeellista kokoontua vielä tilanteen seuraamiseksi ja esimerkiksi arvioimaan järjestetyn tuen riittävyttä ja hyötyä. Monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelytapana voidaan käyttää Lapset puheeksi -neuvonpitoa. Opiskeluhoollotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Jos lapsi on myös oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen piirissä, voidaan asiat käsitellä kahdessa peräkkäisessä palaverissa, mikäli lapsi ja/tai huoltaja niin toivovat. Tällöin kummastakin palaverista on tehtävä ko. palaveriin liittyvät kirjaukset: monialaisesta asiantuntijaryhmästä opiskeluhoolltokertomus (kirjataan vain opiskeluhoollolliset asiat) ja oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen palaverista siihen liittyvät kirjaukset. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen palaveri ja opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä tulee siis pitää kokonaan erikseen tai erikseen, mutta ajallisesti peräkkäin.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen monialaisen tapaamisen ja opiskeluhoollon monialaisen asiantuntijaryhmän lisäksi voi olla vielä kolmannen tyyppisiä palavereita eli *muun*

osapuolen kokoon kutsuma monialainen palaveri. Yksittäisen lapsen lastenpsykiatrian, lastensuojelun, somaattisen erikoissairaanhoidon ym. hoito- tai verkostokokous ei siis ole monialainen asiantuntijaryhmä, vaikka siellä olisi mukana esiopetuksen edustajia. Tapaamisen tulee olla esiopetuksen tai opiskeluhuoltopalvelujen edustajan kokoon kutsuma, jotta se on opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä.

4.3 Opiskeluhuoltokertomus ja opiskeluhuoltorekisteri

Opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä laatii tapaamisesta muistion. Muistioiden kokonaisuus muodostaa opiskeluhuoltokertomuksen. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Opiskeluhuoltokertomuksen kirjaaja sovitaan tilanteen mukaan. Opiskeluhuoltokertomuksesta ja -rekisteristä ja salassapidosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 20 – 23 §:ssä. Myös esioppilaiden kohdalla tehdään opiskeluhuoltokertomus, jos kyseessä on lain mukainen monialainen asiantuntijapalaveri. Opiskeluhuoltokertomusta ei tehdä, jos palaverin kokoonkutsuja on jokin muu kuin esiopetus, esimerkiksi lastensuojelu tai lastenpsykiatrian poliklinikka. Mikäli esioppilasta ei ole vielä liitetty Wilmaan, tehdään kertomus paperilomakkeelle. Esiopetuksessa käytettävässä Daisyssä ei ole sähköistä opiskeluhuoltokertomuspohjaa.

Opiskeluhuoltokertomukset sekä muut opiskeluhuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhuoltorekisteriin. Koulutuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Opiskeluhuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Esiopetuksessa opiskeluhuoltokertomukset säilytetään paperisena lukollisessa kaapissa yksikön johtajan huoneessa tai esiopetuksen tiloissa.

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön säädettysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti opiskeluhoitopalveluiden kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen sosiaalihoitolain mukaisesti.

Lapsen yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoitotyöstä vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, päiväkodin johtajalle, rehtorille ja koulutuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan lapsen tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoitotyön asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoitotyön jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

4.3.1 Opiskeluhoitokertomusten arkistointiohje esiopetukseen

Opiskeluhoitokertomuksiin liittyvien paperilomakkeiden arkistointi

Tätä ohjetta voidaan käyttää myös esiopetuksessa (tarkistettu vt. Asiakirjahallintopäällikkö K. Alkiomaa 1.6.2023). Ohjetta muokattu esiopetuksen käyttöön 6/2023

Kaupunginarkiston ohje 1/2015

21.9.2015

Jakelu:

Rehtorit

Koulusihteerit

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) on tullut voimaan 1.8.2014 alkaen. Laki velvoittaa pitämään oppilas- ja opiskelijahuollosta rekisteriä sekä kirjaamaan oppilas- ja opiskelijahuollon toimenpiteet. Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuollon asian käsittelyä varten tarvitaan opiskelijan tai hänen huoltajansa suostumus/lupa. Perusopetus ja lukiokoulutus ovat siirtyneet sähköisen Wilman opiskeluhoitokertomuksen käyttöön 1.8.2015, mutta suostumuksen kirjaamiseen käytetään edelleen word-lomakkeita. *Esiopetuksessa opiskeluhoitokertomukset tehdään paperilomakkeille.* Lomakkeiden käsittelystä ja säilyttämisestä ohjeistetaan seuraavaa:

1. Suostumus asian käsittelyyn opiskeluhuollon asiantuntijaryhmässä tulostetaan paperille huoltajan allekirjoitettavaksi. Suostumusta voidaan myöhemmin täydentää samaan asiakirjaan tai tekemällä uusi. Aiemmat ja uudet opiskeluhuollon paperiasiakirjat säilytetään siten, että yhtä lasta koskevat asiakirjat ovat oma kokonaisuutensa (asiakirja-akti), ja että aiemmat opiskeluhoitokertomukset ja aiempi suostumus ja mahdolliset täydennykset asian käsittelyyn säilytetään yhdessä. Asiakirjat säilytetään mapissa lapsen nimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä löydettävyyden ja käytettävyyden varmistamiseksi. Esiopetusyksikkökohtaisesti kaikki opiskeluhoitokertomukset suostumuksineen säilytetään yhtenä kokonaisuutena (asiakirjasarja).
2. Opiskeluhuollon asiakirjat säilytetään päiväkodin johtajan huoneessa tai muussa lukollessa säilytystilassa. Opiskeluhuollon asiakirjat ovat salassa pidettäviä, joten niiden säilytykseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.
3. Opiskeluhoitokertomusta pitää yllä monialaisen asiantuntijaryhmän vastuhenkilö. Vastuhenkilö huolehtii siitä, että lasta koskeva suostumus tai sen täydennys liitetään työryhmän kokouksen jälkeen lapsen opiskeluhoitoasiakirjoihin. Vastuhenkilölle on nimettävä varahenkilö.
4. Päiväkodin arkistovastaava eli päiväkodin johtaja huolehtii opiskeluhuollon asiakirjojen säilyttämisestä ja siitä, että ne ovat asiantuntijaryhmän vastuhenkilön saatavilla tarvittaessa. Arkistovastaava huolehtii myös siitä, että opiskeluhuollon asiakirjat eivät ole sellaisten henkilöiden saatavilla, joilla ei ole tietoihin oikeutta.
5. Asiakirjoista voidaan antaa kopioita lain säädösten mukaan.
6. Paperimuotoisia opiskeluhuollon kertomuksia ja suostumuslomakkeita säilytetään oppivelvollisuusaika + 10 vuotta
7. Perusopetuksessa opiskeluhoitokertomukset kirjataan Wilmaan 1.8.2015 alkaen erillisen ohjeistuksen mukaan ja ne muodostavat sähköisen rekisterin. Perusopetuksessa opiskeluhoitokertomuksia ei tulosteta ja arkistoida paperiversioina.
8. Mikäli lapsi/oppilas/opiskelija vaihtaa esiopetuspaikkaa/koulua/oppilaitosta ja saman asian käsittely jatkuu seuraavassa oppilaitoksessa, pyydetään huoltajaa allekirjoittamaan uusi suostumuslomake.

Opiskeluhoitokertomukset muodostavat opiskeluhoitorekisterin, joka on erillinen rekisteri, ja jota koskee rekisterilainsäädäntö.

***Tarkennus 11/2022, asiakirjahallintopäällikkö Max Mustapää:**

Koulukuraattorien ja -psykologien asiakirjojen säilytysajat ovat pidentyneet sosiaalihuollon asiakasasiakirjalain mukaisesti 30 vuotta asiakassuhteen päättymisestä tai 12 vuotta kuolemasta. Näiden asiakirjojen laatiminen ja säilyttäminen on vuodesta 2023 alkaen Hyvinvointialueen vastuulla ja vuodet 2017-2022 olleet Essoten vastuulla.

Lisätietoja tarvittaessa: Asiakirjahallintopäällikkö, Mikkelin kaupunki

4.4 Lapsen esiopetuspäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

Erityisruokavalion ilmoittamisen käytänteet

Lapsen erityisruokavalion tarpeellisuus selvitetään terveydenhoitajan ja lääkärin ikäkausitarkastuksessa käyttäen apuna lomaketta erityisruokavalion tarpeen arviointiin. Kirjallinen selvitys täytetään kotona ennen terveydenhuollon käyntiä ja se on tehtävä jokaisen toimintakauden alussa lukuun ottamatta elinikäisiä ruokavalioita (esim. keliakia).

Terveydenhuollon käynnillä tehdään harkinnan mukaan lähete ravitsemusterapiaan tai lääkäri-
rille, jos vältettäviä ruoka-aineita on useita, erityisruokavalion tarve on ollut muuttumaton ja
tarvitaan lausunto erityisruokavaliota varten. Riittämättömillä perusteilla ja tiedoilla erityisruo-
kavaliota ei myönnetä. Tarkemmat ohjeet löytyvät Mikkelin kaupungin verkkosivulta:

<https://mikkeli.fi/palvelut/asiakaspalvelu/ruokalistat/>

Lääkityksen ilmoittamisen käytänteet, lääkehoitosuunnitelma

Lasta hoitava lääkäri vastaa lapsen lääkehoidosta ja hoito toteutetaan ensisijaisesti kotona. Esi-
opetuspaikassa annettava lääkehoito on välitöntä hoitoa vaativaa lääkitystä, lyhytaikaista lää-
kehoitoa tai pitkäaikaissairauteen liittyvää lääkehoitoa. Esiopetuspäivän aikana lapselle annet-
tavien lääkkeiden on oltava lääkärin määräämiä. Lääkkeen antamisesta sovitaan kirjallisesti
huoltajan kanssa. Huoltajan on toimitettava lääke alkuperäisessä pakkauksessa.

Lapselle laaditaan yksilöllinen suunnitelma lyhyt- ja pitkäaikaissairauksissa. Erillisen lomakkeen
täyttää huoltaja yhdessä lasta hoitavan työntekijän/työntekijöiden kanssa. Jokaisesta lääk-
keestä täytetään oma lomake. Lapsen huoltaja tiedottaa henkilökuntaa lapsen lääkinnässä ta-
pahtuvasta lääkärin määräämästä muutoksesta.

[Mikkelin varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelma](#) päivitys 2025 loppuun mennessä

[Varhaiskasvatuksen turvallisuustyön organisointi ja johtaminen | Opetushallitus](#)

[Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen.](#) Emilia Laukkanen ja Päivi
Ruokonieniemi (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:6. Mm. Toimintamalli diabe-
testa sairastavan lapsen hoidosta, voidaan soveltaa myös muihin pitkäaikaissairauksiin.

4.5 Ilmoitusvelvollisuudet

4.5.1 Tapaturmailmoitus / Mikkelin kaupunki

Toimintaohjeet tapaturman sattuessa ja ohjeet tapaturmailmoituksen tekemiseen löytyvät
Helmi-intrasta. Esihenkilöiden on välitettävä ohjeet myös opiskeluhuoltopalveluiden henkilös-
tölle, joilla ei ole intraan pääsyä.

Toimintaohje tapaturman sattuessa:

1. Esiopetuksen henkilökunta tai terveydenhoitaja ohjaa vahingoittuneen välittömästi jatkohoi-
toon arvioituaan tapauksen ja ohjeistaa huoltajaa tai saattajaa jatkotoimenpiteistä.
2. Huoltajan/saattajan tulee ilmoittaa hoitolaitoksessa, että kyseessä on esiopetuksen aikainen
tapaturma ja vakuutusyhteistyökumppani on IF Vakuutus.
3. Tapaturmailmoituksen ensisijainen täyttäjä on tapauksen havainnut/nähty aikuinen. Näkijä
tekee tapaturmailmoituksen vakuutusyhtiöön välittömästi tapaturman satuttua. Tapaturmail-
moitus täytetään, vaikka vamma ei olisi vaatinutkaan hoitoon hakeutumista.
4. Vahinkonumeron saa Mikkelin kaupungin vakuutusasioita hoitavalta toimistosihteeriltä, p.
044 794 2405 – vahinkonumero on saatavissa vasta kun tapaturmailmoitus on tehty ja kirjautu-
nut vakuutusyhtiöön.

Yhteyshenkilöt: Ensisijaisesti esiopetustapaturmissa oman päiväkodin johtaja

Lisätietoja: toimistosihteerä Annamari Terästä, 044 794 2405 tai annamari.terasti@mikkeli.fi

4.5.2 Uhka- ja vaaratilanneilmoitus

Läheltä piti -tapauksella tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa tilanteeseen liittyvät tekijät ovat aiheuttaneet vaaran, mutta henkilö- ja materiaalivahingoilta on kuitenkin säästytty. Aina kun sattuu läheltä piti -tilanne, on tapauksesta syytä kertoa työantajalle, esimiehelle ja kirjata tiedot tapahtumasta. Läheltä piti -tilanteiden jälkeen on oleellista, että esimies ja työntekijä ja mahdollisesti myös työyhteisö miettii ja oppii, mikä johti tilanteen syntyyn ja miten välttää se tulevaisuudessa.

Työpaikalla tulee olla järjestelmä, johon sattuneet läheltä piti -tapaukset voi kirjata ylös. Ilmoituksen tarkoituksena on työturvallisuuden kehittäminen ja parantaminen. Mikkelin kaupungilla on käytössä Falcony-järjestelmä. Ohjeet ja linkki Falcony -ilmoituksen tekemiseen löytyvät Helmi-intrasta.

4.5.3 Sosiaalihuoltolain mukaiset yhteydenotot

Jos henkilö tarvitsee sosiaalihuoltoa, hänet on ohjattava hakemaan palveluja tai otettava yhteys sosiaalihuoltoon (sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Yhteydenottoon tarvitaan suostumus. Ellei suostumusta saada, yhteys sosiaalihuoltoon on kuitenkin otettava, jos henkilö ei kykene vastaamaan omasta terveydestään tai turvallisuudestaan tai kyseessä on lapsen etu.

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö tai sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, varhaiskasvatuksen, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 35§)

Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita ovat mm. kotipalvelu, perhetyö, tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta, vertaisryhmätoiminta sekä lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta (oikeuden päätöksellä tai lastenvalvojan sopimuksella).

4.5.4 Huoli-ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta

Huoli-ilmoitus on henkilön itsensä tekemä tai hänen suostumuksellaan tehty ilmoitus henkilön sosiaalihuollon tarpeesta. Yhteydenoton voi tehdä kuka tahansa, joka havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi henkilön palvelujen tarve olisi syytä selvittää. Varhaisella avuntarpeen tunnistamisella pyritään tukemaan kaikenikäisten hyvinvointia ja auttamaan arjessa selviytymistä. <https://etelasavonha.fi/asiakkaan-opas/huoli/>

4.5.5 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuus salassapitosäännösten estämättä koskee laajasti eri tahoja, jotka ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta. Velvollisuus ilmoituksen tekemiseen

on mm. sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetustoimen palveluksessa tai luottamustoimessa olevilla. Ilmoituksen tekemiseen on veloitettu se henkilö, joka on saanut tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta. Ilmoituksen tekemistä ei saa viivästyttää delegoimalla sitä esimerkiksi toiselle työntekijälle.

Ilmoitusvelvollisuus koskee sitä tietoa, jonka työntekijä on saanut omassa työssään. Kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus ei saa olla liian korkea. Jos työntekijällä on vaikeuksia arvioida, onko lapsesta herännyt huoli riittävän vakava lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi, asiasta voi yleisellä tasolla kysyä lapsen asuinkunnan sosiaaliviranomaisilta. Lapsen henkilöllisyyttä ei tällöin paljasteta.

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, kun ilmoitusvelvollinen havaitsee tai saa tietää asioita, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on aiheellista ja tarpeellista selvittää, eli

1. perustuu ilmoituksen tekijän omaan arvioon tilanteesta
2. huolen herätessä asiasta keskustellaan ensisijaisesti suoraan vanhempien kanssa
3. ilmoituksen perusteeksi riittää perusteltu huoli, joka tulee kirjata selkeästi myös ilmoitukseen, ei tarvitse eikä tule ottaa kantaa muuhun, esimerkiksi tukitoimiin
4. tehtävä viipymättä, vanhemmat eivät voi kieltää ilmoituksen tekoa
5. Ilmoitus tehdään lapsen nimellä.

Ilmoitusperusteita ovat mm.:

1. lapsen hoidon tai huollon tarve: perushuolenpito, vanhemmuus, lapsen tarpeiden laiminlyönti tai heitteillejätto
2. lapsen kehitystä vaarantavat olosuhteet: mm. lähisuhdeväkivalta, vanhemman päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuus, vanhemman oman hoidon laiminlyönti
3. lapsen oma käyttäytyminen: päihde- tai mielenterveysongelmat, rikollisuus, itsetuhoisuus
4. Huom! Ilmoitusvelvollisten on tehtävä ilmoitus suoraan poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lasta on pahoinpidelty tai häneen on kohdistunut seksuaalirikos. Samalla on tehtävä myös lastensuojeluilmoitus. Pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyissä konsultoidaan poliisia tai poliisin sosiaalityöntekijää siitä, miten asiasta tiedotetaan perheelle.

Lastensuojeluilmoituksen sisältö

1. Ilmoitukseen on kirjattava näkyviin kaikki se tieto, joka halutaan kertoa, ei ”rivien välistä lukemista” tai tarralappua päällä, jonka sisällöstä kielletään kertomasta perheelle
2. Ilmoitukseen toivotaan liitettävän se tieto, mitä lapsen tukemiseksi on jo tehty, esim. huolilomake liitteeksi
3. Lapsen/huoltajan luvalla ilmoitukseen voidaan liittää esim. kopiot opiskeluhuoltokertomuksista
4. Mikäli lastensuojelu päättyy tekemään lastensuojelutarpeen selvityksen, lastensuojeluviranomaisella on oikeus pyytää ko. selvitystä varten tarvitsemansa tiedot lastensuojelulain nojalla salassapitosääntöjen estämättä, mm. tiedot opiskeluhuoltokertomuksesta
5. Hyviin toimintakäytänteisiin kuuluu, että ilmoituksen tekijä kertoo perheelle ilmoituksen tekemisestä itse etukäteen, jos suinkin mahdollista (poikkeuksena pahoinpitely- ja

seksuaalirikosepäilyt, joissa on konsultoitava poliisia tai poliisin sosiaalityöntekijää siitä, kuka ja miten asiasta perheelle kertoo)

Lastensuojeluilmoitus on tehtävä viipymättä, jos asianosaiset eivät suostu yhteydenottoon ja lastensuojelulain 25 §:n kriteerit täyttyvät.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä sähköisen linkin kautta tai soittamalla lastensuojelun virka-aikaiseen päivystykseen. Ensisijaisesti ilmoitus tulisi tehdä sähköisen linkin kautta, jolloin käytävissä on ohjeita ja neuvoja ilmoituksen tekemiseen ja tietoa ilmoituksen käsittelemisestä asianosaisten kanssa. Mikäli lasta koskeva tilanne on kiireellinen ja avun tarve on välitön, on oltava yhteydessä puhelimitse. Tietojen arkaluontoisuuden vuoksi ilmoitusta ei pidä tehdä sähköpostitse.

Sähköinen linkki:

<https://etelasavonha.fi/palvelut/paivystys/lastensuojeluilmoitus/>

Konsultaatiot ja yhteydenotot

- [Lapsiperheiden asiakasohjaus Perheneuvo - Eloisa](#) klo 9 – 14 chat –palvelu ja puhelinasiointi +358 15 411 4120, lisäksi mahdollisuus tehdä sähköinen yhteydenottopyyntö
- Kiireelliset, päivystykselliset asiat Sosiaalipäivystykseen puh. 044 794 2394

Lisätietoa:

<https://etelasavonha.fi/palvelut/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/>

[THL:n Lastensuojelun käsikirja](#)

Kuva: Lasten ja nuorten Etelä-Savo -hanke

4.6 Lupa-asiat erityistilanteissa

4.6.1 Yhteis- ja yksinhuoltajuus

Kun vanhemmat ovat yhdessä lapsen huoltajia, he vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset. Näin ollen vaaditaan pääsääntöisesti kummankin huoltajan suostumus, kun ratkaistaan lapsen henkilökohtaisia, tärkeitä katsottavia asioita. Tällaisia ovat mm. ratkaisut lapsen nimestä, lapsen omaisuuden käytöstä, koulutuksesta, asuinpaikasta, uskonnosta, terveydenhuollosta ja passista. Yhteishuollossa kummallakin huoltajalla on oikeus saada tietoja lapsestaan viranomaiselta. Molempia vanhempia tulee informoida esiopetuksessa tapahtuvista muutoksista.

Kun vanhemmat ovat sopineet yksinhuoltajuudesta, toisella ei ole tiedonsaantioikeutta, vaan hän on toiselta vanhemmalta saatavan tiedon varassa. Jos esiopetuksella ei ole tarkkaa tietoa lapsen huoltajuuskysymyksistä ja tilanteen riittävyys edellyttää asian varmistamista, voidaan lapsen huoltajuus tarkistaa väestörekisteristä. Huoltajuuteen liittyvissä ongelmatilanteissa voidaan konsultoida lastenvalvojaa.

Esiopetuksen tulee selvittää huoltajuuskysymykset, jotta yllättävissä ja riitaisissa tilanteissa asia voidaan varmistaa esiopetuksessa olevista tiedoista. Mahdollisesta yksinhuoltajuudesta tulee huoltajan esittää dokumentti. Toinen huoltaja voi tarvittaessa valtakirjalla valtuuttaa toisen huoltajan hoitamaan yhteistyötä esiopetuksen kanssa. Myös oikeus on voinut antaa asiasta erillismääräyksiä, vaikka vanhemmilla olisikin yhteishuoltajuus.

4.6.2 Avohuollon tukitoimena sijoitettu lapsi

Kun lapsi on lastensuojelun avohuollon tukitoimena, vanhempien sekä yli 12-vuotiaan omalla suostumuksella, sijoitettu oman kodin ulkopuolelle, vanhemmat säilyvät lapsensa huoltajina ja päättävät lasta koskevista asioista. Avohuollon sijoituksen seurauksena lapsen fyysinen olinpaikka muuttuu, mutta työskentelyn lähtökohta on, että lapsen tutut ja turvalliset arjen rutiinit, kuten esiopetuspaikka, säilyvät ennallaan. Yhteydenpito esiopetuksesta sijoituksen aikana tapahtuu suoraan sijoituspaikkaan, josta huolehditaan tiedottamisesta ja käytännön järjestelyistä. Yhteistyössä korostuu esiopetuksen, sijoituspaikan ja vanhempien välinen yhteistyö muun muassa lasta koskevissa palaverissa. Asiakassuunnitelmanneuvotteluun ja muihin neuvotteluihin sijaishuoltopaikka tai lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kutsuu esiopetuksen edustuksen mukaan tarvittaessa joko puhelimitse tai kirjeitse.

4.6.3 Huostaanotettu ja sijoitettu lapsi

Kun lapsi on huostaan otettu ja sijoitettu, sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunta eli käytännössä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää viime kädessä lasta koskevista asioista lukuun ottamatta lapsen nimeä, uskontokuntaa ja kansallisuutta koskevia asioita, joista päättävät biologiset vanhemmat. Arjen asioista vastaa lapsen sijaisperhe ja he ovat läheisin ja ensisijainen toimijataho päiväkodin suuntaan. Lapsen biologiset vanhemmat voidaan ottaa työskentelyyn mukaan mahdollisuuksiensa mukaan. Sijaisvanhemmat allekirjoittavat lasta koskevat paperit.

Kiireellinen sijoitus on akuutissa tilanteessa tehtävä turvaamistoimenpide, joka on voimassa enintään 30 vuorokautta, (voi jatkua enintään toiset 30 vuorokautta) tai jatkuu, jos ensimmäisten 30 vuorokauden aikana tehdään varsinainen huostaanottohakemus hallinto-oikeuteen. Kiireellinen sijoitus tehdään, kun lapsi on välittömässä vaarassa tai muuten kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Kiireellinen sijoitus pannaan täytäntöön heti, vaikka vanhemmat tai lapsi vastustaisi sitä.

4.6.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen ja opiskeluhuollon lupamenettelyn erot

Perusopetuslakiin perustuvaa oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea ja oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin perustuvaa opiskeluhuollon tukea koskevat erilaiset lupamääräykset. Yksittäinen lapsi voi olla sekä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen että yksilökohtaisen opiskeluhuollon piirissä. Samat toimijat voivat olla mukana molempien tukimuotojen tarpeen selvittelyssä, järjestämisessä ja toteuttamisessa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon tuen tulee muodostaa lapsen ja perheen näkökulmasta toimiva kokonaisuus, vaikka velvoite näihin tukimuotoihin tulee eri lainsäädännöistä ja työmuodot ja toimintamallit ovat osin erilaiset. Molempia tukimuotoja voidaan suunnitella yhdessä tapaamisessa. Tällöin on huolehdittava, että velvoitteet esim. tietosuojan, ryhmän kokoonpanon ja suostumusten osalta tulevat täytetyksi molempia tukimuotoja koskevien lakien mukaisesti. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tuki on suostumuksen varaista, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ei. Tarvittaessa myös ryhmän kokoonpanoa on muutettava sen mukaan, mitä asiaa käsitellään.

Lähde: Perälä ym: Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 36. 2015, 109-112. 51

Taulukko. Oppimisen tuen ja yksilökohtaisen oppilashuollon lupamenettelyn erot.

	Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen/ oppimisen ja koulunkäynnin tuen monialainen palaveri	Opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä
Lakiperuste	Perusopetuslaki (koskee myös esiopetusta)	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki
Suostumuksellisuus	Esiopetuksella/koululla velvollisuus järjestää, jos tuen tarvetta Huoltajan ja lapsen/oppilaan kuulemisvelvollisuus	Lapsen/oppilaan suostumukseen perustuva (joskus myös huoltajalla harkintavaltaa, erityisesti pienempien lasten/oppilaiden kohdalla)
Kokoonkutsuja	Varhaiskasvatuksen opettaja/ luokanopettaja/ luokanohjaaja/ erityisluokanopettaja/ erityisopettaja	Ammattilainen, joka huomaa huolen tai jolle huoltaja tai lapsi/oppilas on huolen ilmaissut
Salassapito ja tiedonvaihto-oikeus	Ks. Perusopetuslaki 40 § ja 41 §	Ks. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § ja 23 §
Erytistilanteet	Joskus tilanteita, joissa joudutaan tekemään lapsi-/oppilaskohtaisten tukitoimien päätös vastoin huoltajan tahtoa, kuulemiset ja tehty yhteistyö kirjattava asiakirjoihin riittävän tarkasti	Jos ammattilaisten näkemyksen mukaan selkeä tuen tarve, mutta lapsi/oppilas/opiskelija (ja huoltaja) kieltäytyy, tulee pohtia muita tuen tapoja, esim. ohjaus sosiaalihoitolain mukaiseen

		palvelutarpeen arviointiin ja tehdä tarvittaessa esim. lastensuojeluilmoitus
--	--	--

4.6.5 Lastensuojelun oikeudet

Lastensuojelu voi pyytää salassapitosäännösten estämättä lausuntoa

- lastensuojelutarpeen selvitystä varten (LsL 27 §),
- avohuollon tukitoimien arvioinnin tueksi (LsL 35–36),
- huostaanoton valmistelua varten (LsL 41 §) tai
- lapsen asumiseen ja huoltoon liittyvää olosuhdeselvitystä varten perustuen Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, 20 § 1 mom.).

Lastensuojelu voi pyytää lausuntoa ja/tai potilasasiakirjoja tarvittaessa myös terveydenhuollosta. Tietojen luovuttaminen perustuu lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, 20 § 1 mom.) ja lakiin potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992, 13 § 3 mom.). Potilasasiakirjoja sisältäviä tietoja voi antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty.

5. Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetusyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

5.1 Esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ja päivittäminen

Esiopetuksen hallinto ja johto vastaa opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä. Opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan ja päivitetään yhteistyössä opiskeluhoitopalveluiden esihenkilöiden ja henkilöstön kanssa.

Suunnitelmaluonnokset annetaan lausuntokierroksille päivityksen laajuuden mukaan

- Esiopetusyksiköiden johtajille ja henkilöstölle
- Vanhempaintoimikunnille tai -yhdistyksille (sekä kunnallinen että yksityinen varhaiskasvatus)
- Laajemmin opiskeluhoollon toimijoille, tarpeen mukaan hyvinvointialueen muille asiantuntijoille
- Opiskeluhoollon ohjausryhmälle

Opiskeluhoitosuunnitelmaan voi tehdä muutosehdotuksia kuka tahansa huoltaja, kuntalainen, opetustoimen, opiskeluhoitopalvelujen tai yhteistyökumppaneiden henkilöstöön kuuluva. Lasten osallisuudesta suunnitelmatyöhön vastaavat esiopetusyksiköiden työntekijät. Myös huoltajat voivat

kommentoida luonnoksia lasten näkemysten mukaisesti. Muutosehdotukset käsitellään suunnitelmien aikataulujen puitteissa.

Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä lasten, huoltajien, opetuspalveluiden henkilöstön ja opiskeluhoiltopalvelujen kanssa. Olennaista on huolehtia seuraavista asioista:

- Jokaisen lapsen ja huoltajan tulee halutessaan voida vaikuttaa esiopetuksen opiskeluhoillon suunnitteluun
- Lasten ja huoltajien osallisuus ja näkökulmat esiopetusyksikkökohtaisessa opiskeluhoiltoyhtymässä
- Lasten ja huoltajien osallisuus esiopetusyksikön yhteisöllisessä opiskeluhoiltoyhtymässä, esimerkiksi osallistuminen opiskeluhoiltoyhtymään, tapahtumiin, esiopetuksen toimintaan, huoltajailtoihin, pedagogisiin iltapäiviin, leikkiympäristöjen rakentamiseen
- Esiopetuksen työtavat, joilla kartoitetaan ja edistetään lasten hyvinvointiin liittyviä asioita esimerkiksi pedagoginen dokumentointi, päivittäinen vuorovaikutus, sovittelukulttuuri, arvioinnit, kyselyt, Lapsibarometrin ja muiden valtakunnallisten kyselyjen tulosten huomioiminen

5.2 Esiopetuksen henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Esiopetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoiltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Päiväkodin johtajan velvollisuudet perehdyttämisessä ja perehdyttämisessä

- Oma perehtyminen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin, opiskeluhoiltosuunnitelmaan ja sen liitteisiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelmaan ja lukuvuosisuunnitelmaan
- Lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja arvioinnin johtaminen yksikö(i)ssä
- Esiopetuksen henkilöstön perehdyttäminen oppilas- ja opiskeluhoiltolakiin, opiskeluhoiltosuunnitelmaan ja sen liitteisiin, opiskeluhoillon ja oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen yhteensovittamiseen sekä esiopetusyksikkökohtaisiin yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoillon käytäntöihin

Työntekijän velvollisuudet perehdyttämisessä

- Oppilas- ja opiskeluhoiltolakiin perehtyminen
- Opiskeluhoiltosuunnitelmaan ja sen liitteisiin sekä esiopetusyksikön lukuvuosisuunnitelmaan ja sen ohjeistukseen perehtyminen
- Esiopetuksen opetussuunnitelmaan perehtyminen

Työnantajan tarjoamat koulutusmahdollisuudet

- Päiväkodin johtajilla on velvollisuus ylläpitää omat ja henkilöstön tiedot opiskeluhoillostaan ja sen muutoksista ajan tasalla esimerkiksi Opetushallituksen sivustoja seuraamalla ja koulutuksiin osallistumalla sekä ohjaamalla henkilöstöä koulutuksiin
- Henkilöstöllä on velvollisuus osallistua MiniVerso- ja Lapset puheeksi -koulutukseen ja kertauskoulutuksiin

- Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua lyhyt- ja pitkäkestoisiin koulutuksiin liittyen mm. tunne- ja vuorovaikutustaitoihin, neuropsykiatriseen valmentamiseen, mielenterveyden edistämiseen, inklusiivisen toimintakulttuurin sekä leikkipedagogisen työotteen vahvistamiseen

5.3 Opiskeluhoolto oppimisen tuen, suomi toisena kielenä -opetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä.

Opiskeluhooltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Lapsen tukea suunniteltaessa yhteistyö perheen ja opiskeluhoitopalvelujen kanssa on keskeistä.

5.3.1 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Esiopetuksessa **oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki muodostuu** toimintakulttuurista, oppimista tukevista opetusjärjestelyistä, ryhmäkohtaisista tukimuodoista sekä lapsikohtaisista tukitoimista. Tuki perustuu perusopetuslakiin eikä ole opiskeluhoitoa. Opiskeluhoollon ammattihenkilöt ovat mukana myös oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisessä opetussuunnitelmassa määriteltyjen periaatteiden mukaisesti. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sisällöt löytyvät esiopetuksen opetussuunnitelman luvusta 5.

Esiopetuksessa työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettajia joko kiertävinä tai yksikkökohtaisina. Erityisopettajat tekevät yhteistyötä esi- ja perusopetuksen henkilöstön, perheiden, opiskeluhoitopalvelujen ja perusopetuksen sairaalaopetuksen konsultoivan erityisopettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen asiantuntijana yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa. Pedagogiset asiakirjat ja yksilöllisen opiskeluhoollon asiakirjat kirjataan erikseen. Opiskeluhoitopalveluista monialaiseen tiimiin osallistuu se henkilö, jonka tehtävään lapsen tuen selvittely kuuluu (psykologi, kuraattori, terveydenhoitaja tai lääkäri).

Esiopetuksessa olevan lapsen tuen tarvetta arvioidaan ja tukea järjestetään ensisijaisesti tiiviissä yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarpeen selvittely ja tuen järjestäminen tehdään moniammatillisessa yhteistyössä. Yhteistyö voidaan toteuttaa konsultaatioina tai kokoamalla monialainen ryhmä, jossa ovat mukana kyseisen lapsen oppimisen tuen arvioimiseen ja järjestämiseen tarvittavat opetuksen ja opiskeluhoollon ammattilaiset. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämiseen voi osallistua myös muita yhteistyökumppaneita.

Lapsi voi olla sekä oppimisen tuen että yksilökohtaisen opiskeluhoollon tuen piirissä. Oppimisen ja opiskeluhoollon tuen tulee muodostaa lapsen näkökulmasta toimiva kokonaisuus, vaikka velvoite tukimuotoihin tulee eri lainsäädännöistä (THL:n opas 36, s. 111).

Oppimisen tuella ja yksilökohtaisella opiskeluhoollolla on eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä:

- perusopetuslaissa säädetty *pedagoginen tuki ei perustu vapaaehtoisuuteen*
- tuen muotoja käytetään tarvittaessa rinnakkain
- sekä opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä että oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen ryhmä kootaan *tapauskohtaisesti*

Lisätietoa:

[Opetushallituksen sivusto Opiskeluhoolto](#)

[THL opas 36 Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen](#)

[Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki | Opetushallitus](#)

[Mikkelin esiopetuksen opetussuunnitelma - ePerusteet](#)

5.3.2 Suomi toisena kielenä -oppijan tuki ja opiskeluhoolto

Kun esi- tai perusopetusikäinen lapsi tulee suomalaisen koulujärjestelmän piiriin ilman opetuskielen taitoa, hän on oikeutettu saamaan **perusopetukseen valmistavaa opetusta** 900–1000 tuntia iästä riippuen. Käytännössä tämä tarkoittaa noin yhtä lukuvuotta ja 24–26 tuntista opiskeluviikkoa. Opetusta voidaan järjestää inklusiivisesti esi- tai perusopetuksen ryhmän yhteydessä tai erillisessä ryhmässä. Esiopetuksessa sitä järjestetään lähes aina inklusiivisesti.

Lukuvuonna 2025–2026 Mikkelissä pilotoidaan perusopetukseen valmistavaa opetusta esiopetuksen yhteydessä. Pilotointi suoritetaan kolmen varhaiskasvatusyksikön esiopetusryhmissä inklusiivisesti. Kielitaidon arvioinnin ja taitotason seuraamisen tukena käytetään KieliPeda-työvälinettä.

Opetusta annetaan 24 tuntia viikossa eli 900 tuntia lukuvuodessa. Esi- ja perusopetuksella on yhteinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma. Valmistavan opetuksen suunnitelma kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan. Siitä pitää ilmetä lapsen olevan valmistavan opetuksen oppilas. Esiopetuksessa järjestettävässä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa lapsen esiopetussuunnitelman kirjaamiseen käytetään DaisyNet- ohjelmistoa.

Esiopetuksen yhteydessä annettavassa valmistavassa opetuksessa noudatetaan esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelmaa.

Perusopetuksen valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyminen

Siirtyessään perusopetukseen oppilas on oikeutettu opiskelemaan suomi toisena ja vieraana kielenä -oppimäärää (S2), mikäli hänen äidinkieltensä on muu kuin suomi ja hänen suomen kielen taitossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella. Huoltajat päättävät, opiskeleeko oppilas suomi toisena ja vieraana kielenä -oppimäärää vai suomi äidinkielenä -oppimäärää.

Perusopetuksessa S2-oppilas on oikeutettu samaan yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon kuin kuka tahansa perusopetuksen oppilas. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tarvittaessa tulkkipalveluja.

Maahanmuuttajaopetuksen koordinaattorina toimii S2-opettaja Riikka Turunen, riikka.turunen@siivistys.mikkeli.fi, p. 050 311 7013.

5.3.3 Yhteistyö Valteri-koulu Mikaelin kanssa

Valteri-koulu Mikael sijaitsee Mikkelissä. Koulu toimii Opetushallituksen alaisuudessa ja on osa valtakunnallista Oppimis- ja ohjauskeskus Valteria. Koulussa oppilas voi opiskella esi- tai perusopetuksessa. Koulun oppilaat ja tukijakso-oppilaat opiskelevat luokkaryhmissä, jotka on muodostettu ikäryhmittäin. Luokan ohjauksesta vastaa opettajan ja ohjaajan kanssa moniammatillinen tiimi, johon voi kuulua esimerkiksi puheterapeutti, fysioterapeutti ja toimintaterapeutti.

Valterin eri yksiköissä opetus, oppimista tukeva kuntoutus ja toimintakykyä edistävä ohjaus muodostavat yhdessä eheän kokonaisuuden. Moniammatillisen tiimin yhteistyö muodostaa toisiaan täydentävän ryhmän. Opiskeluhuollollinen yhteistyö on osa moniammatillista ja -alaista verkostotyötä, joka kuuluu ohjauskäyntien ja tukijaksojen prosesseihin.

Lisätietoja: [Mikael - Valteri](#)

5.3.4 Sairaalaopetus ja opiskeluhoolto

Esiopetuksen henkilöstöllä on käytettävissään konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu. Opiskeluhooltopalvelut ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelut tekevät yhteistyötä tilanteen ja tarpeen mukaan.

Konsultoivana opettajana toimii Tiina Sund, p. 040 480 9309

tiina.sund@sivistys.mikkeli.fi.

Lisäksi Mikkeliissä toimii kaksi sairaalaopetusyksikköä, lastenpsykiatrian yhteydessä [alakoulun sairaalaopetus](#) ja nuorisopsykiatrian yhteydessä [yläkoulun sairaalaopetus](#). Sairaalaopetuksessa noudatetaan yksilökohtaisen opiskeluhoollon ohjeita samalla tavalla kuin muussakin toiminnassa. Oppilas on sairaalaopetuksessa ollessaan aina oman lähikoulunsa oppilas, joten oppilaan lähikoulun opiskeluhooltopalvelut ovat mukana oppilaan tuen suunnittelussa ja järjestämisessä. Monialainen ja -ammatillinen yhteistyö on keskeinen osa toiminnan luonnetta.

5.4 Esiopetuksen moniammatilliset ja monialaiset ryhmät

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen monialaiset palaverit

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen monialaisesta yhteistyöstä on säädetty perusopetuslain luvussa 4 a:

20 d §

Oppilaalle annettavan tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Tarvittaessa ja pyydettyäessä tuen tarpeen arviointiin osallistuvat opettajien lisäksi opiskeluhooltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat.

Opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä

Opiskeluhoollon monialaisesta asiantuntijaryhmästä on säädetty oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhooltoasian käsittely

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin

vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.

Edellä 14 §:n 4 momentissa tarkoitetun monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään. (30.12.2014/1409)

Seuraavassa taulukossa on vertailtu näiden kahden eri lakiin perustuvan tukimuodon järjestämisessä huomioitavia seikkoja.

Esiopetuksen vastuulla olevat monialaiset työmuodot ja palaverit

	Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen monialainen palaveri	Opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä
Lakiperuste	Perusopetuslaki (POL) (koskee myös esiopetusta)	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (OHL)
OPS-peruste	Esiopetussuunnitelma, luku 5	Esiopetussuunnitelma, luku 6
Tyypillisiä aiheita	Lapsikohtaisen tuen arviointi ja suunnittelu Poissaoloista johtuva oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarpeiden selvittely	Käyttäytymisen pulmat Sosiaaliset suhteet Kiusaaminen Yksinäisyys Mielialaoireet Poissaolot Lapsen kriisit Perheen kriisit Muut huolet, esim. Lapset puheeksi -keskustelusta esiin nousseet
Suostumukset	Ei suostumusmenettelyä Esiopetuksella velvollisuus järjestää, jos tuen tarvetta Huoltajan ja lapsen kuulemisvelvollisuus, kuuleminen kirjattava	Lapsen/huoltajan suostumukseen perustuva Esiopetuksessa yleensä huoltajalla harkintavalta (opiskeluhuoltopalveluiden ammatillainen arvioi, onko lapsi kypsä antamaan suostumuksen)
Missä vaiheessa?	Arviointi jo varhaiskasvatuksessa ja/tai esiopetuksessa Kun on tarve arvioida ja suunnitella lapsikohtaisen tuen tarvetta	Varhainen tuki ja suurempien ongelmien ennaltaehkäisy Ongelmatilanteet ja tarvittaessa muihin palveluihin ohjaaminen ja/tai muiden palveluiden mukaan ottaminen monialaisen tuen järjestämiseen
Kokoonkutsuja	Varhaiskasvatuksen opettaja, tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja	Ammattilainen, joka huomaa huolen tai jolle huoltaja tai lapsi on huolen ilmaissut
Kokoonpano	Lapsi, huoltaja/t, opettaja/t, erityisopettaja Useimmiten myös opiskeluhuoltopalveluiden edustaja/t Mahdollisia muita lapsen kanssa työskenteleviä	Lapsi, huoltaja/t, vähintään kaksi ammattilaista, joista vähintään yksi opiskeluhuoltopalveluiden edustaja ja vähintään yksi esiopetuksen edustaja
Tapaamisen struktuuri	Vapaamuotoinen, olennaista kohtaaminen	Olennaista kohtaaminen Palaveri voidaan pitää esim. Lapsen puheeksi -neuvonpidon ”kaavalla”

	Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman täyttäminen ohjaa	Lain mukaiset kirjaamisvaatimukset opiskeluhoitokertomukseen ohjaavat
Kirjaaminen	Daisyssä lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma	Laissa kirjattu, mitä tulee kirjata Esiopetuksessa paperilomake
Hallintopäätökset	Valituskelpoinen hallintopäätös lapsikohtaisen tuen alkamisesta/jatkamisesta/purkamisesta	Ei valituskelpoisia hallintopäätöksiä
	Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen monialainen palaveri	Opiskeluhoillon monialainen asiantuntijaryhmä
Viestintä	POL 20 a §: Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada oppimisen ja koulunkäynnin tukena 20 b §:n 2 momentissa tarkoitettuja ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja 20 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja oppilas-kohtaisia tukitoimia. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 20 § 2 mom: Viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa. Info huoltajille vuosittain oikeudesta pyytää palaveria, huom. käytettävä tarvittaessa tulkkia	OHL 11 § 1 mom: Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoillosta. Info huoltajille vuosittain oikeudesta pyytää palaveria Huom. käytettävä tarvittaessa tulkkia
Salassapito ja tiedonvaihto-oikeus	Ks. POL 40 §: Henkilötietojen salassapito ja käsittely	Ks. OHL 22 §: Opiskeluhoitokisteriin sisältyvien tietojen salassapito OHL 23 §: Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista
Ohjaus- ja neuvonta-velvollisuus	Hallintolaki 8 §: Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.	OHL 11 § 2 mom: Oppilaitoksen ja opiskeluhoillon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoillon etuuksia ja palveluja Hallintolaki 8 §: ks. viereinen sarake
Erityistilanteet	Joskus on tilanteita, joissa tehdään lapsikohtaisen tuen päätös vastoin huoltajan tahtoa, kuulemiset ja tehty yhteistyö kirjaataan asiakirjoihin riittävän tarkasti.	Jos ammattilaisten näkemyksen mukaan on selkeä tuen tarve, mutta lapsi (ja/tai huoltaja) kieltäytyy, tulee pohtia muita tuen tapoja, esim. ohjaus sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelutarpeen arviointiin ja/tai tarvittaessa lastensuojeluilmoitus.

5.5 Yhteistyö lasten ja perheiden kanssa

Esiopetuksen henkilöstö suunnittelee ja arvioi toimintaa lasten osallisuuden, vahvuuksien, mielenkiinnonkohteiden ja tarpeiden näkökulmista. Lapset ovat aktiivisia toimijoita esiopetusyhteisössään yhdessä perheidensä kanssa. Esiopetuksen henkilöstö etsii keinoja kaikkien lasten ja perheiden osallisuuden toteutumiseksi tilanteiden ja tarpeiden mukaan. Huoltajien palautteet kyselyissä ja päivittäisissä keskusteluissa huomioidaan yhteistyötä suunniteltaessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua esiopetuksen toimintaan. Tarkemmin perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä on kuvattu luvuissa 1.2 ja 3.1.

Huoltajien ja lasten esiopetuskysely keväällä 2025

Paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman päivityksen yhteydessä mikkeliäisille varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa oleville lapsille ja heidän perheilleen tehtiin kysely tulevaisuuden esiopetuksesta. Vastaajina oli lapsia 4-vuotiaasta eskari-ikäisiin yhteensä noin 300 ja tämän ikäryhmän huoltajia noin 200. Lasten vastaukset kerättiin päiväkodeissa, huoltajat saivat linkin kyselyyn.

Kyselyn vastausten perusteella lapsille tärkeää esiopetuksessa on leikkiminen kavereiden kanssa ja aikuisten lapsille antama aika. Myös lukemaan oppiminen kiinnostaa lapsia ja ulkoilua, ulkopelejä sekä retkiä toivotaan enemmän. Lempileikeiksi nimettiin ulkoleikit, monenlaiset juonnelliset roolileikit sekä rakenteluleikit. Esiopetuksen aikuisten lapset toivovat olevan kiltejä, kivoja, hassuja, iloisia, ystävällisiä, ei liian tiukkoja eikä huutavan. Lisäksi aikuisten toivotaan leikkivän lasten kanssa, lohduttavan, halaavan ja välittävän sekä auttavan muun muassa soviteluissa ja olevan tarkkoja, ettei ketään kiusattaisi. Tutut aikuiset ovat lapsille tärkeitä. Lapset toivovat saavansa päättää asioista enemmän (esim. aamupiirin ja lepoajan kesto sekä sisältö sekä ruokailuun liittyvät asiat).

Huoltajille tärkeää esiopetuksessa on ammattitaitoinen henkilöstö, tunne- ja kaveritaitojen opettelu sekä oppiminen leikkien. Huoltajat haluavat osallistua huoltajailtoihin, retkille tai muuhun esiopetuksen toimintaan ja osa on kiinnostunut esittelemään ammattiaan tai muuta osaamistaan esiopetusryhmässä.

5.6 Yhteistyö muiden lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä lasten, huoltajien sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa (mm. kulttuuripalvelut, seurakunnat, yhdistykset, seurakunnat).

5.6.1 Mikkelin kaupungin liikuntapalvelut

Mikkelin kaupungin liikuntapalvelut edistää esiopetus- ja peruskouluikäisten hyvinvointia ylläpitämällä liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntatapahtumia, Valtti-toimintaa ja osallistumalla Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -yhteistyöhön.

[Liikunta – Mikkeli](#)

5.6.2 Mikkelin kaupungin kulttuuripalvelut

KulttuuriKamelin kohderyhmä on Mikkelin varhaiskasvatuksen piirissä olevat lapset alle vuoden ikäisistä esikoululaisiin. KulttuuriKamelissa lapsia rohkaistaan luovuuteen ja taiteelliseen ilmaisuun muun muassa musiikin, kuvan, tanssin, draaman, kädentaitojen ja kirjallisuuden avulla. KulttuuriKamelin jälkeen lapset jatkavat peruskoululaisille suunnatulle Kulttuuripolulle.

Kulttuuripolun kautta jokainen mikkililäinen peruskoululainen käy vuosittain jossakin kulttuurilaitoksessa, saa koululle vierailijoita eri taiteenaloilta tai pääsee muuten osallistumaan taide- ja kulttuuritoimintaan. Kulttuuripolkuun liittyvien vierailujen ja tapahtumien sisällöt yhdistyvät koulujen opetussuunnitelmien sisältöihin.

[Yleiset kulttuuripalvelut – Mikkeli](#)

5.6.3 Lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka Koppa

Avoimeen kohtaamispaikkaan ovat tervetulleita kaikki lapset, heidän perheensä ja läheisensä. Kohtaamispaikassa perheet voivat viettää aikaa yhdessä, lapset voivat leikkiä ja vanhemmat tavata muita vanhempia, jakaa kokemuksia ja saada vertaistukea. Toiminta on kaikille avointa ja maksutonta. Toiminnan ja tuen lisäksi tavattavissa on eri palveluiden työntekijöitä.

[Lapsiperheille – Mikkeli](#)

5.6.4 Lapsiperheiden sosiaalihuollon palvelut

Palveluiden tarkoituksena on tukea lapsiperheitä arjen, jaksamisen, vanhemmuuden ja kasvatuksen haasteissa. Tuki voi olla tarpeellista erilaisissa elämänvaiheissa ja elämäntilanteissa esimerkiksi sairastumisen tai elämänkriisien vuoksi tai kun perheellä ei ole läheisiä arjessaan tukena. Tavoitteena on ennakkoivasti ehkäistä ongelmien syntymistä ja lastensuojelun tarvetta.

[Tukea arkeen lapsiperheille - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](#)

Lapsiperheiden asiakasohjaus Perheneuvo

Perheneuvo on osa lapsiperheiden sosiaalipalveluja ja se tarjoaa ohjausta ja neuvontaa lapsiperheille suunnatuista palveluista. Lapsiperheiden asiakasohjaukseen eli perheneuvoon huoltaja voi olla yhteydessä, kun jokin asia lapsen, nuoren tai perheen tilanteessa huolestuttaa, ei ole tietoa mihin ottaa yhteyttä ja toivotaan tukea perheelle. Perheneuvo neuvoo ja ohjaa sekä järjestää tarvittaessa tarpeen mukaisia palveluita. Perheneuvo on kaikkien lapsiperheiden tukena erilaisissa elämäntilanteissa.

[Lapsiperheiden asiakasohjaus Perheneuvo - Eloisa](#)

5.6.5 Etelä-Savon perhekeskustoiminta

Perhekeskustoiminta tarjoaa lapsille, nuorille ja perheille avointa toimintaa, tukea ja palveluja aidon kohtaamisen ja lapsi- ja perhelähtöisyyden periaatteella. Eri toimijat niin kunnasta, hyvinvointialueelta, järjestöistä, seurakunnista kuin yrittäjistä suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä ja verkostomaisesti. Perhekeskustoiminnan tavoitteena on tarjota varhaista tukea ja laadukasta ja sujuvaa palvelua sekä keskittää erityisosaamista sekä tarjota perhelähtöisiä tiloja yhteistyön toteuttamiseen.

[Sähköinen perhekeskus - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](#)

<https://etelasavonha.fi/palvelut/lapset-nuoret-ja-perheet>

5.6.6 Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto

Mikkelin kaupunki vastaa kiintiöpakolaisten vastaanotosta ja alkuvaiheen kotoutumisesta. Palvelut toteutetaan maahan muuttaneille kotoutumislain mukaisesti antaen tukea Mikkeliiin asettautumiseen ja kotoutumiseen.

Mikkelin kaupungin kotoutumispalvelut ja kotoutumisohjelma: [Kotoutumispalvelut – Mikkelii](#)

Mikkelin kaupungin maahanmuuttajien palvelut: [Maahanmuuttajien palvelut – Mikkelii](#)

Eloisan [Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto - Eloisa](#)

Palveluiden tarkoituksena on maahanmuuttajan kotoutumisen tukeminen, yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutuminen sekä hyvinvoinnin ja terveyden lisääminen.

Kotoutumista tukevat yksilöllisiä palveluja ovat: sosiaaliohjaus, sosiaalityö, sairaanhoitajan palvelut, kotoutumista edistävä perhetyö, monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen kotoutumissuunnitelman laatiminen ja sen seuranta yhteistyössä kunnan ja maahanmuuttajan kanssa. Matalan kynnyksen palveluja ovat ohjaus ja neuvonta, ryhmätoiminta sekä konsultaatio liittyen kotoutumisen edistämiseen.

5.6.7 Monikulttuurityö Mimosa ry

Monikulttuurityö Mimosa ry edistää maahan muuttaneiden osallisuutta, hyvinvointia ja oma-toimisuutta ja tekee työtä yhdenvertaisuuden sekä kahdensuuntaisen kotoutumisen eteen. Yhdistys pitää huolta, että maahan muuttaneet huomioidaan alueen palveluissa ja toiminnoissa. Monikulttuurikeskus Mimosa on avoin kohtaamispaikka kaikille, antaa arjen tukea ja ohjausta sekä vertaistukea, järjestää erilaista vapaa-ajantoimintaa, tiedottaa ja viestii monikielisesti sekä antaa tietoa ja neuvoa kotoutumiseen, maahanmuuttoon ja eri taustoista tulevien ihmisten kohtaamiseen liittyvissä teemoissa.

[Monikulttuurityö Mimosa ry](#)

5.6.8 Perheneuvonta

Keskusteluapua parisuhteen, perheen tai muun henkilökohtaisen elämän kysymyksissä, joita voivat olla muun muassa ero, eron uhka, erosuru tai erosta selviytyminen, puhumattomuus, jatkuva riitely tai epäsope, uskottomuus, mustasukkaisuus, puolisoiden etääntyminen, seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset, lapsettomuuden aiheuttama kriisi, seurusteluongelmat, uusperhe kysymykset, muut perhe-elämän ongelmat.

[Kasvatus- ja perheneuvonta - Eloisa](#)

[Eron ensiapupiste - Eloisa](#)

[Perheneuvonta - Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta](#)

5.6.9 Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetyö

Mielenterveys- ja päihdepalvelut tarjoavat lapsille ja nuorille erilaisia mielenterveys- ja päihdehoito- ja kuntoutuspalveluja sekä ryhmätoimintaa.

[Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](#)

5.6.10 Mikkelin monitoimijapäivystys

Mikkelin keskussairaalan monitoimijapäivystys palvelee äkillisissä sairas- ja kriisitapauksissa ympäri vuorokauden. Monitoimijapäivystys sisältää sairaiden ja loukkaantuneiden päivystyksen, mielenterveys- ja päihdepäivystyksen, sosiaali- ja kriisipäivystyksen sekä lastensuojelun päivystyksen. Päivystykseen ohjaututaan joko sairaankuljetuksen tuomana, lääkärin läheteellä tai soittamalla Päivystysapuun.

[Monitoimijapäivystys, Mikkelin keskussairaala - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](#)

5.6.11 Mikkelin kriisikeskus

Mikkelin kriisikeskus tarjoaa apua äkillisissä sekä arkielämän kriisitilanteissa. Kriisikeskukseen voi hakeutua ilman lähetettä ajanvarauksella. Keskusteluapua on tarjolla menetyksiä kohdanneille, pitkittyneestä surusta kärsiville ja onnettomuuden tai rikoksen uhreille. Myös ihmissuhdeongelmiin ja muihin vaikeisiin elämäntilanteisiin kriisikeskukselta saa apua ja tukea. Lähtökohtana on asiakkaan kokema elämäntilannekriisi. Keskuksessa voi asioida myös nimettömänä. Palvelut ovat maksuttomia. Kriisivastaanotolla voi asioida yksin, puolison tai perheen kanssa. Työntekijät tekevät myös tarvittaessa kotikäyntejä. Toimintaan kuuluu myös koulutus, konsultaatio ja yhteistyö muiden sosiaali- ja terveystoimijoiden kanssa.

Lisätietoa: <http://www.mikkelin-kriisikeskus.fi/>

5.6.12 Rikosuhripäivystys

Rikosuhripäivystys tarjoaa maksutonta tukea ja neuvontaa rikoksen uhreille, uhrien läheisille sekä rikoksessa todistaville. Myös ammattilaiset voivat konsultoida asiakkaan asiassa. Tuki ja neuvonta keskittyvät rikosprosesseihin. Ohjaamme tarvittaessa tukipalveluissa eteenpäin. Etelä-Savossa palvelupisteemme sijaitsevat Mikkulissa ja Savonlinnassa. Maksuttomasti ja anonyymisti palvelua saa myös valtakunnallisessa puhelinpalvelussa 116 006 tai chatissa

<https://www.riku.fi/>

Rikosuhripäivystys, Etelä-Savon Mikkelin palvelupiste
asiakasohjaukset voi toimittaa myös sähköpostiimme itasuomi@riku.fi

5.6.13 Rikos- ja riita-asioiden sovittelu

Sovittelu perustuu rikos- ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettuun lakiin. Sovittelussa osapuolet kohtaavat toisensa ja käsittelevät rikoksen tai riidan aiheuttamia haittoja. Kohtaamisen mahdollistavat koulutetut vapaaehtoiset sovittelijat, jotka toimivat sovittelutoimistossa. Yleisimmin soviteltavia rikosasioita ovat väkivalta- ja omaisuusrikokset, kun taas riita-asioista yleisimpiä ovat koulukiusaaminen ja naapuruusriidat. Sovittelutoiminta on osapuolille maksutonta.

[Rikos- ja riita-asioiden sovittelu - THL](#)

5.6.14 Viola – väkivallasta vapaaksi ry

VIOLA – väkivallasta vapaaksi ry on Etelä-Savon alueella toimiva perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalveluyksikkö. VIOLA ry on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. Tarjoamme palveluja kaikille lähisuhdeväkivallan osapuolille.

Väkivaltatyön lisäksi VIOLA ry:ssä on tarjolla myös muita palveluita. Miesten asema on keskittynyt haastavissa elämäntilanteissa olevien miesten palvelujen kehittämiseen. Kieppi – kiertävä perhekeskus tarjoaa puolestaan lapsiperheille mahdollisuuden osallistua ennaltaehkäisevään, intensiiviseen, ryhmämuotoiseen päivätoimintaan Mikkelissä ja sen lähikunnissa.

VIOLA ry tarjoaa myös koulutusta, konsultaatiota ja työnohjausta viranomaisille, järjestöille ja muille yhteisöille, jotka kohtaavat työnsä puitteissa lähisuhdeväkivaltaa.

VIOLA – Free from Violence is a regional non-profit organization offering low-threshold services for people encountering violence in their close relationships in Southern Savonia.

[Yhteystiedot - Viola – Väkivallasta vapaaksi ry](#)

6. Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Mikkelin kaupunki tiedottaa opiskeluhuollon käytännöistä ensisijaisesti verkkosivuillaan oppi-minen.mikkeli.fi, jossa myös esiopetuksen opiskeluhuoltosuunnitelma on nähtävillä. Opiskelu-huoltosuunnitelma on päivitetty yhteistyössä opiskeluhuoltopalveluiden kanssa. Opetuksen järjestäjä tiedottaa henkilöstölle ajankohtaisista opiskeluhuollon asioista ja hyvinvointialue osall-taan opetuksen järjestäjälle.

Esiopetuksen viestinnässä kaupungin yksiköissä on käytössä sähköinen Daisy-järjestelmä, lisäksi yhteistyötä huoltajien kanssa tehdään huoltajailloissa, pedagogisissa iltapäivissä ja muissa yhteisissä tilaisuuksissa lukuvuoden aikana. Huoltajien kanssa käydään myös Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma -keskustelut (leops).

Huoltajille voidaan järjestää koko kaupungin yhteisiä opiskeluhuollon etähuoltajailtoja, myös tallenteina. Lisäksi opiskeluhuollon työntekijöitä voidaan kutsua yksiköiden huoltajailtoihin. Esiopetuksen työntekijöillä on tiedottamis- ja ohjausvelvoite opiskeluhuollon palveluihin. Lapsille opiskeluhuollon toimijat tulevat tutuksi mahdollisilla vierailukäynneillä esiopetukseen. Esiopetuksen henkilöstö kertoo lapsille opiskeluhuoltopalveluista ja myös lapsen oikeudesta hakeutua itse palveluiden piiriin (esim. Kuraattorin tapaamiset).

Yksikkökohtaisissa opiskeluhuoltoryhmissä sovitaan tarkemmin esiopetuksen opiskeluhuollon tiedottamisesta sekä seurataan, arvioidaan ja kehitetään yhteisöllistä työtä ja esiopetusyhteisön hyvinvointia.

7. Suunnitelma lasten suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä

Lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, johon kuuluvat fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää esiopetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Suunnitelmassa otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa.

Suunnitelmassa kuvataan

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän esiintyvyyden seuranta
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Suunnitelmassa kuvataan esiopetuksen henkilöstön velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

7.1 Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä

Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä ovat kolme erillistä ilmiötä.

Kiusaaminen on haukkumista, ilkeitä puheita, yksin jättämistä tai eristämistä ryhmästä, tönimistä ja lyömistä. Kiusaamisteot vahingoittavat tai loukkaavat toista. Kiusatuksi joutunut ei pysty yleensä puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun. Kiusaaminen on usein ryhmäilmiö ja se voi ilmetä lapsiryhmässä turvattomana ilmapiirinä tai toimintana, jota lapset käyttävät selvittäessään keskinäisiä asioitaan.

Kiusaamisella tarkoitetaan tahallista, toistuvaa ja pitkäkestoista toimintaa, mutta on tärkeää huomata, että jo yksikin teko voi olla toiselle vahingollinen ja aiheuttaa pelkoa kiusatuksi tulemisesta. Tämän vuoksi jokaiseen kiusaamistekoon on puututtava välittömästi.

Kiusaamistekoja on usein vaikea tunnistaa ja havaita. Verkossa tapahtuva kiusaaminen jää liian usein piiloon ja käsittelemättä. Kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisten ja myös huoltajien on tärkeä tunnistaa kiusaaminen varhain.

Erimielisyydet ja niistä johtuvat riidat eivät ole kiusaamista, ellei niissä ole mukana epäasiallisia tekoja toista kohtaan tai toiselle haitallista tai vahingoittavaa vallankäyttöä.

Lisätietoa: [Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen | Opetushallitus](#)

[Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa \(oph.fi\)](#)

Keinoja kiusaamisen huomaamiseksi ja tunnistamiseksi lapsiryhmässä

Lähde: Kirves & Stoor-Grenner 2010. *Kiusaavatko pienetkin lapset?*:

1. Havainnoi lasten leikkejä sekä sisällä että ulkona.
2. Keskustele lasten kanssa kiusaamisesta ja ystävyydestä.
3. Keskustele ja kysele lapsilta kiusaamiseen liittyvistä asioista, kuten missä negatiivisia tekoja, ”tyhmää”, tapahtuu.
4. Rohkaise lapsia kertomaan; kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua.
5. Tee yhteistyötä huoltajien kanssa, rohkaise heitä ottamaan yhteyttä.
6. Tee jäsenneltyjä haastatteluja (ota valokuvia mukaan tueksi).
7. Käytä kuvia, jotka esittävät erilaisia kiusaamistilanteita.
8. Lue lasten kanssa aihetta käsitteleviä kirjoja.
9. Tarkkaile tai tutki lähemmin lasten yhteistoimintaa ryhmässä ja dokumentoi havaintosi.

Väkivallan ehkäiseminen Opetushallitus

Lapsen väkivaltainen käytös voi olla esimerkiksi tavaroiden heittäilyä, rikkomista tai muiden satuttamista. Joidenkin lasten väkivaltainen käytös voi kohdistua vain aikuisiin, osalla lapsista vain lapsiin tai molempiin tai jopa itseensä. Mikkelin kaupungilla on yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa laadittu ohje lapseen kohdistuvista suojaamis- ja rajaamistoimenpiteistä, jotka perustuvat Opetushallituksen ohjeistukseen. Ohje on henkilöstön saatavilla varhaiskasvatuksen Teams-alustalla.

Usein lasten käytöksen taustalla on tunnesäätelyn vaikeuksia ja impulsiivisuutta, joskus lapseen itseensä kohdistunutta väkivaltaa. Väkivalta voi joskus olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Väkivalta voi olla myös sisarusten välistä tai muuta perheväkivaltaa. Tällaisissa epäilyissä esiopetus tekee yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Väkivalta voi olla myös ammattilaisen lapseen kohdistamaa – erityisesti henkisen väkivallan tunnistamiseen on kiinnitettävä huomiota opetus- ja kasvatustilanteissa.

Väkivallanteot voivat olla fyysisiä, henkisiä tai seksuaalisia:

- Fyysinen väkivalta on tönimistä, repimistä, ravistelua, raapimista, lyömistä, potkimista, tukistamista, kuristamista tai ampuma- tai teräaseen käyttöä.
- Henkinen väkivalta on alistamista, arvostelua, nimittelyä, halveksumista, kontrollointia, eristämistä, tavaroiden hajottamista tai jollakin näistä uhkailua. Myös fyysisellä väkivallalla uhkailu on henkistä väkivaltaa.

- Seksuaalista väkivaltaa on pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalisen materiaalin katsomiseen tai seksiin, alle 18-vuotiaan seksuaalinen hyväksikäyttö ja alle 16-vuotiaan houkuttelu seksuaalisiin tekoihin, seksuaalipalvelun ostaminen alle 18-vuotiaalta, raiskaus, kunniaväkivalta ja sukuelinten silpominen. Seksuaalinen väkivalta loukkaa henkilön koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta.
- Kunniaan liittyvä väkivalta on sitä, että perheen tai suvun kunnian suojelemiseksi tai palauttamiseksi käytetään väkivaltaa tai uhkaillaan sillä, jos perheenjäsen ei noudata oman yhteisön seksuaalisen ja sosiaalisen käyttäytymisen sääntöjä. Kunniaan liittyvä väkivalta on usein sukupuolittunutta ja tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa. Fyysistä tai henkistä koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta rikotaan esimerkiksi tiukalla rajoittamisella (määräämällä esimerkiksi, miten henkilö saa pukeutua tai kenen kanssa hän saa olla). Kunniaan liittyvä väkivalta voi ilmetä myös pahoinpitelynä, tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisena tai avioliittoon pakottamisena.

Väkivallanteoista useimmat ovat Suomen lainsäädännön mukaan rangaistavia tekoja.

[Häirinnän määrittely ja lainsäädäntö | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Häirinnäksi määritellään tilanne, jossa luodaan sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun, ikään, kansalaisuuteen, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, perhesuhteisiin, terveydentilaan, seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään tai vammaisuuteen liittyvä toista henkilöä halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri (ks. Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki). Häirintä voi yksilön lisäksi kohdistua myös ihmisryhmään.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta, fyysistä tai muuta seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaalinen väkivalta loukkaa aina henkilön koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta.

Väestöliiton mukaan häirintä lasten kesken tai aikuisen lapsen kohdistamana voi olla esimerkiksi:

- Nimittelyä, ulossulkemista, paheksuntaa, leimaamista, kyseenalaistamista
- Persoonan, fyysisen tai henkisen koskemattomuuden loukkaamista
- Sukupuolen aliarvioimista, vähättelyä, haukkumista
- Huomautetaan "vääränlaisesta" tavasta olla tyttö tai poika
- Vessarauhan häirintä: kurkkiminen/meneminen vessaan, kun joku on siellä
- Vartaloa, pukeutumista, harrastuksia, ystäviä tai kotia ja perhettä koskevat kielteiset huomautukset
- Koskettamista, halaamista, pussaamista väkisin, liian lähelle tulemista toisen toiveesta piittaamatta
- Seksuaalisesti vihjailevat eleet, ilmeet, puheet, kaksimieliset puheet
- Ystävyyssuhteiden romantisointi

Lähde: [Väestöliitto Hyvinvointi](#)

7.1.2 Kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä suojaaminen

Kiusaamisen vastaisen työn taustalla on vastuullisuuden ja huolehtimisen kulttuuri; lapsia kasvatetaan johdonmukaisesti tunne-, empatia-, itseilmaisutaitojen kehittämiseen, tunteiden tunnistamiseen, sietämiseen ja sanoittamiseen. Esiopetuksen henkilökunnan tulee osata tunnistaa

lapsen mahdolliset tuentarpeet ja toimia pedagogisesti niitä edellyttävällä tavalla. Lasten psyykkistä turvallisuutta voidaan edistää vahvistamalla tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja itsetuntoa. Psyykkistä turvallisuutta edistetään myös tukemalla ryhmäytymistä sekä varmistamalla, että jokainen lapsi pääsee osalliseksi ryhmässä, eikä tule sosiaalisesti torjutuksi.

Toimintatapoja turvallisen ryhmän rakentamiseksi:

1. Turvallinen ilmapiiri
2. Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot, mm. [Ystävyyss- ja läheisyystaidot](#)
3. Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen
4. Tapa- ja moraalikasvatus
5. Lapsen itsetunnon vahvistaminen
6. Lasten osallisuus mm. [Lasten osallisuus | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
7. Tasa-arvon edistäminen, mm. [Materiaalit - Tasa-arvoinen varhaiskasvatus](#)
8. MiniVerso toimintatapana, konflikti arvona ja oppimistilanteena
9. Turvataitojen opettaminen (mm. nimet kehonosille, sanat, lupa puhua ja taito puolustaa omia rajoja), myös digiturvataidot [Digiturvataitojulistie Väestöliitto](#)
10. [Pisarapuuttuminen](#)

Lähteet: Kirves & Stoor-Grenner 2010. *Kiusaavatko pienetkin lapset?* [Väestöliitto Hyvinvointi](#)

Tunne- ja vuorovaikutustaidot osa-alueittain jaoteltuna:

TUNNETAIDOT

TUNTEET	ITSETUNTEMUS	RAUHOITTUMINEN JA LÄSNÄOLO
Tunnistaminen (itsessä ja toisessa) Salliminen Nimeäminen Ilmaiseminen Sietäminen, kehollinen kokeminen Säätely ja itsehillintä	Vahvuudet Omat kehittämistarpeet Itsensä arvostaminen	Rauhoittuminen Rentoutuminen Läsnäolo Lepo

VUOROVAIKUTUSTAIDOT

KAVERITAIDOT	KÄYTÖSTAVAT	RIITELYN TAIIDOT	TURVATAIDOT
Kuunteleminen Keskusteleminen Kysyminen Avun pyytäminen Leikkiin mukaan meneminen ja ottaminen Positiivisen palautteen antaminen Jakaminen Empatiataidot	Tervehtiminen Kiittäminen Anteeksi pyytäminen Anteeksi antaminen Ohjeen noudattaminen Ryhmässä toimiminen	Neuvottelutaidot Ristiriitatilanteissa toimiminen Riidan ennaltaehkäisy Riidan ratkaisemisen keinot Rauhoittuminen ja itsehillintä	Erilaiset kosketukset Punaisen ja vihreän valon kosketukset Oma tila Omat rajat EI- sanan käyttö ja jämäkkyyssaidot

Mikkelin varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa on käytössä vertaissovit-
telu. Esiopetus- ja varhaiskasvatusikäisillä MiniVerso on selkeä menetelmä, jonka avulla so-
vittelukoulutuksen saanut henkilökunnan jäsen auttaa lapsia itse löytämään ratkaisuja rii-
toihinsa. MiniVerso luo edellytykset lasten aidolle osallisuudelle riitatilanteissa.

[MiniVerso varhaiskasvatukseen | Verso \(sovittelu.com\)](#)

Varhaiskasvatusyksiköissä toimii MiniVerso-mentoreita, jotka esihenkilönsä johdolla kehittä-
vät yksikön MiniVerso-toimintaa ja -osaamista. Mentorit tapaavat toisiaan 2–3 kertaa vuo-
dessa.

Esiopetuksen toimipaikkakohtaiseen lukuvuosisuunnitelmaan sisältyy Suunnitelma lasten
suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Opetushallituksen sivustot:

[Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen | Opetushallitus](#)

[Kiusaamisen ehkäiseminen ja turvallisuutta edistävät toimintamallit | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Materiaaleja:

[Tasa-arvoisen kasvatuksen muistilista](#)

[Yhdenvertaisen kasvatuksen muistilista](#)

[Tietopaketti sateenkaarilapsista ja -nuorista ammattilaiselle - THL](#)

[Aineistopankki | Suojellaan Lapsia](#)

[Etusivu - Turvataitokasvatus - Oulun kaupunki](#)

[#MyFriendToo | Suojellaan Lapsia](#)

[Verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille - THL](#)

7.2 Esiintyvyyden seuranta

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden seuranta esiopetusvuoden aikana on jokaisen
esiopetuksessa työskentelevän vastuulla. Tiimipalaverissa keskustellaan ryhmän tilanteesta ja toi-
menpiteistä turvallisten oppimisympäristöjen edistämiseksi. Myös yksikötason keskusteluissa seu-
rataan lapsiryhmien tilanteita.

7.3 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintää puuttuminen

Erilaisissa häiriötilanteissa aikuiset toimivat rauhallisesti ja antavat näin lapsille turvallisen toiminta-
mallin. Kiusaamisen vastainen toiminta ja toimintamalli kiusaamistilanteissa tulee näkyä johdonmu-
kaisena lapsille, huoltajille ja päiväkodin henkilöstölle esiopetuksen arjessa. Kiusaamisesta, väkival-
lasta ja häirinnästä tiedotetaan kaikkien osapuolten perheille sekä tarvittaessa päiväkodin johta-
jalle.

Kiusaaminen, häirintä tai väkivalta tulee henkilökunnan tietoon

Lapset, lasten vanhemmat tai henkilökunta havaitsee itse

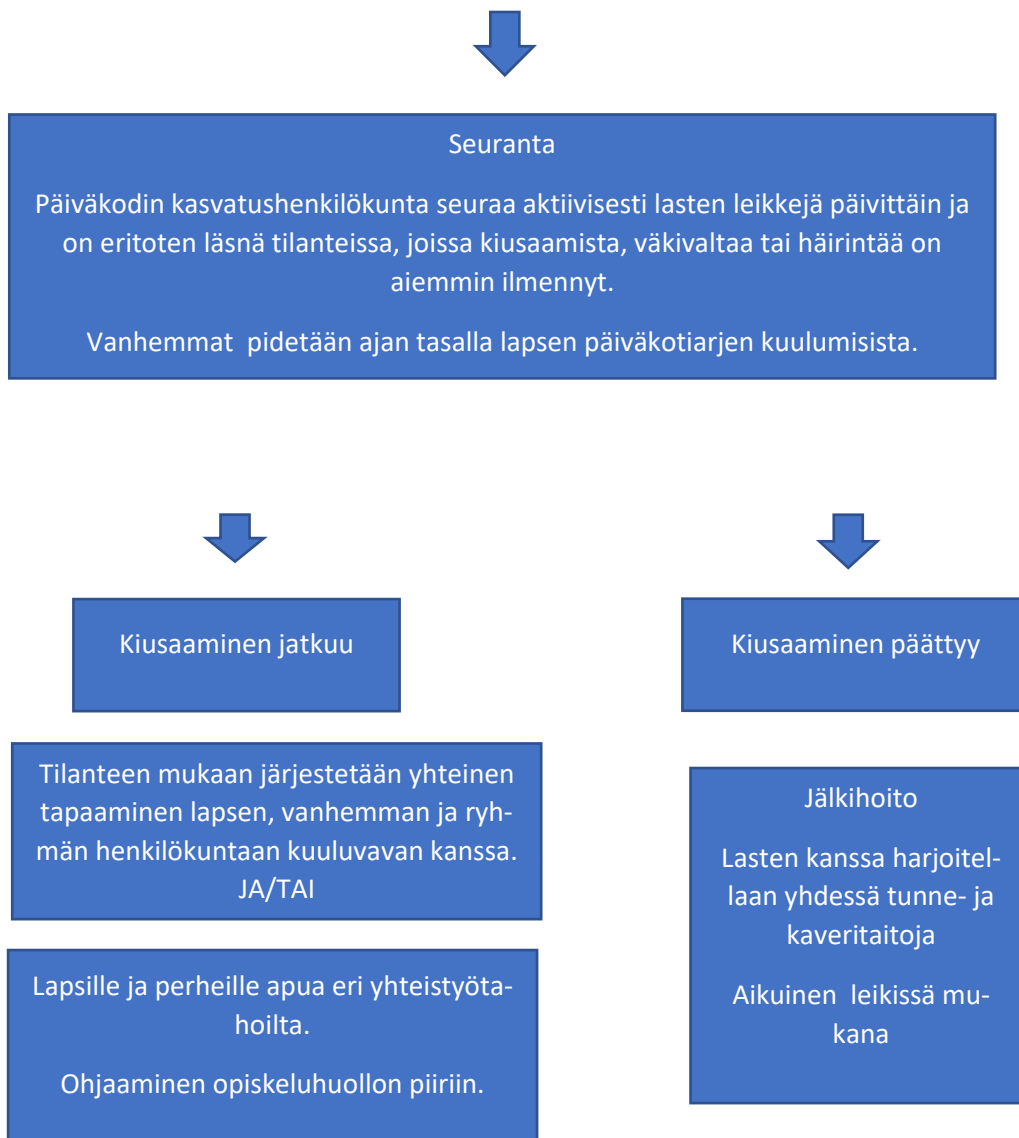

Lapsen ryhmän henkilökunnan jäsen selvittää

Tiimissä sovitaan kuka keskustelee asianosaisten kanssa. Selvitetään kunkin nä-
kökulma tapahtuneeseen ja sovitaan yhdessä, kuinka jatketaan.

Miniverso.

Vanhempien kanssa keskustellaan asiasta erikseen sovittuna aikana.

7.4 Jälkiseuranta

Jälkiseuranta on kaikkien päiväkodin/koulun ammattilaisten vastuulla. Esiopetusryhmässä aikuiset ovat aktiivisesti läsnä myös vapaammissa tilanteissa, tekevät havaintoja ja keskustelevat niistä keskenään. Perheen kanssa käydään keskustelua kotona ilmenevistä asioista. Tarvittaessa sovitaan erillisiä tapaamisia perheen ja esiopetuksen henkilöstön kesken sekä sovitaan mahdollisesta konsultaatiosta esimerkiksi tuen tarpeiden kartoittamiseksi. Mikäli lapsi on ohjattu yksilöllisen opiskeluhoillon piiriin, toimitaan opiskeluhoitokertomuksessa sovitulla tavalla.

Lapsiryhmässä vahvistetaan ryhmäytymistä, myötätuntokulttuuria, tunne- ja kaveritaitoja sekä sovittelukulttuuria (MiniVerso, aikuisten keskinäinen). Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitella kohdennetaan toimenpiteitä syrjinnän vähentämiseen ryhmässä.

8. Kriisisuunnitelma

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä

työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Mikkelin kaupungin esiopetuksen turvallisuussuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, joka on kuvattu myös tässä esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelmassa.

8.1 Kriisit ja kriisiviestintä

Kriisi tarkoittaa ennakoimatonta, organisaation toimintoihin vaikuttavaa nopeasti etenevää tapahtumaketjua. Kriisi voi tapahtua yksilötasolla, yhteisötasolla tai ympäristötasolla.

Koulussa, varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksessa kriisiviestinnän suunnittelulla pyritään muutosten ja ongelmien ennakoimiseen, avoimeen asioiden hoitamiseen ja viestintään. Näin halutaan ennaltaehkäistä kriisejä ja kriisiviestinnän tarvetta. Samalla estetään huhujen ja virhetiedon leviämisestä johtuvat lisähaitat, autetaan uhria ja hänen omaisiaan sekä luodaan turvallisuutta ja varmuutta uhkaavaan tilanteeseen. Ihmisten yksityiset ongelmat eivät yleensä edellytä kriisiviestintää.

Kriisiviestintä perustuu aktiiviseen ja yhtenäiseen viestintään. Tietoja kerrotaan julkisuuteen vastuuryhmän yhdessä päättämällä tavalla. Viestit ovat yhteneväisiä, keskenään ristiriidattomia ja tapahtumasta informoidaan heti, kun se on mahdollista. Viestintä aloitetaan mahdollisuuksien mukaan aina esiopetuksen omasta väestä.

Kriisiviestinnän lähtökohta on hienotunteisuus, jolla suojellaan esim. uhria ja hänen omaisiaan. Tietojen yksityiskohtia ei korosteta. Nimien mahdollisesta antamisesta julkisuuteen sovitaan aina omaisten kanssa.

Opiskeluhoitolpalveluiden henkilöstön ollessa mukana kriisissä, asian jälkikäsittelyyn on mahdollista saada Defusing Eloisan kautta. Mahdollisuus koskee kaikkia osallisia, mikäli opiskeluhoitolpalveluiden henkilökuntaa on ollut mukana tapahtuneessa.

8.2 Tietoa lapsen ja nuoren kriisistä

Trauman voi aiheuttaa

- yksittäinen tapaus:
 - onnettomuus
 - katastrofi
 - äkillinen kuolema
 - väkivalta, väkivallanteko
 - muu traumaattinen tapahtuma
 - ”vähältä piti” tilanteet
- kasautuvat tapahtumat
- seksuaaliväkivalta
- toistuva pahoinpitely
- sota
- avioero
- kiusaaminen
- poikkeavuus
- perheen mielenterveysongelmat tai alkoholismi
- sairaus
- lapsi elää traumaattisissa oloissa kehitysvuosinaan

Traumaattisen kriisin vaiheet

Jokainen kriisitilanne on ainutlaatuinen henkilökohtainen kokemus. Kriisin psyykkisissä reaktioissa voidaan kuitenkin erottaa erilaisia vaiheita, joilla on yhteisiä piirteitä kriisin aiheuttajasta ja kokijasta riippumatta. On tärkeä tiedostaa, että kriisireaktiot ovat normaaleja reaktioita ylivoimaisiin tilanteisiin.

Seuraava jaottelu antaa osviittaa siitä, miten ihmiset voivat kriisitilanteissa reagoida. Jaottelu ei ole yksiselitteinen ja jakaa myös asiantuntijoiden näkemyksiä. Siksi on tärkeää kuunnella tarkoin kunkin tilannetta ja miettiä tarjottava tuki yksilökohtaisesti.

Traumaattisen kriisin vaihemalli:

1. Shokkivaihe "Ei voi olla totta!"
2. Reaktiovaihe "Mitä tapahtui?"
3. Käsittelyvaihe "Miten tästä selviää?"
4. Uudelleen suuntautumisen vaihe "Elämä voittaa!"

Shokkivaihe saattaa kestää muutamista hetkistä muutamaan vuorokauteen.

Tällöin ihminen

- ei kykene käsittämään tapahtunutta, vaan hän jopa kieltää sen
- käyttäytyy poikkeavasti tai tilanteeseen sopimattomasti
- ei ehkä jälkeensä muista tämän vaiheen tapahtumia (ei myöskään annettuja ohjeita)

Reaktiovaihe voi olla muutaman viikon tai muutaman kuukauden mittainen. Reaktiovaiheessa

- ihminen yrittää saada käsitystä tapahtuneesta: miksi ja miten kaikki tapahtui
- henkiset puolustuskeinot alkavat toimia paremmin, tapahtuman kieltäminen vähenee
- ihmisellä voi olla mm.
 - erilaisia ruumiillisia oireita
 - ahdistuneisuutta tai joskus kohtauksia
 - masennusoireita; itkuisuus, vetäytyminen
 - syllisyydentunnetta, ruokahaluttomuutta, univaikeuksia
 - vihamielisyyttä, mm. toisten syyllistämistä
 - tunteiden pettämistä, näennäistä tilanteen hallintaa

Käsittelyvaihe kestää muutamista kuukaudesta vuoteen. Tällöin

- tapahtumat hyväksytään
- tapahtumaan ja menneeseen elämäntilanteeseen keskittyminen vähenee
- oireet ja tuntemukset vähenevät

Toipumisen edetessä psyykkiset ja fyysiset oireet poistuvat ja mieliala korjaantuu. Kriisireaktio voi kuitenkin tässä vaiheessa myös lukkiintua ja muuttua psyykkiseksi häiriöksi (posttraumaattinen stressihäiriö) ja tällöin tarvitaan ammattiauttajan apua.

Uudelleen suuntautumisen vaiheessa tapahtuu lopullinen toipuminen. Ihminen on kyennyt käsittelemään tapahtuneen siten, että se ei enää rajoita elämää. Kukaan ei ole kriisin jälkeen

ennallaan, mutta parhaassa tapauksessa ihminen on vahvempi ja paremmin valmistautunut kohtaamaan vastoinkäymisiä.

Oheinen kuvio havainnollistaa surutyön ja traumatyön eroja. Traumatyön jälkeen ihmisen on vielä käytävä läpi normaalin surutyön vaiheet ennen kuin lopullinen toipuminen ja eheytyminen saavutetaan.

Traumatyö	Surutyö
- ahdistavia muistikuvia tapahtuneesta - tapahtumasta muistuttavien tilanteiden vältteleminen - vaikeus puhua tapahtuneesta - unet painajaismaisia - masennuksen, pelon, ahdistuksen tunteet	+ eläviä muistikuvia menetetystä henkilöstä + lohduttavien muistojen hakeminen + halu puhua menetetystä henkilöstä + lohduttavien unien näkeminen + surun, kaipauksen, masennuksen tunteet

Posttraumaattinen stressihäiriö

Traumaattisen tapahtuman jälkeen kehittyvien vaivojen ja oireiden muodostumasta käytetään psykiatrisessa diagnostiikkaluokituksessa DSM-IV termiä posttraumaattinen stressihäiriö (Post-traumatic stress disorder, PTSD). Posttraumaattisesta stressihäiriöstä käytetään myös termiä traumaperäinen stressireaktio.

Posttraumaattisen stressihäiriön diagnostiset kriteerit:

- Henkilö, joka on kohdannut traumaattisen tapahtuman, jossa hän joko, todisti tai joutui tekemisiin tapahtuman tai useiden tapahtumien kanssa, joihin liittyi todellinen tai uhkaava kuoleman tai vakavan loukkaantumisen vaara tai uhka oman itsen tai muiden fyysistä koskemattomuutta kohtaan reaktioon liittyi pelkoa, avuttomuuden tunnetta tai kauhua.
- Traumaattinen tapahtuma koetaan jatkuvasti uudelleen vähintään yhdellä seuraavista tavoista:
 - toistuvia ja tungettelevia kärsimystä tuottavan tapahtuman mieleen palautumista (kuvia, ajatuksia tai havaintoja)
 - henkilö kokee voimakasta psyykkistä ahdistuneisuutta tai kärsimystä joutuessaan kohtaamaan traumaattista tilannetta tai sen aihepiiriä symboloivia tai muistuttavia tilanteita fysiologinen reagointi jouduttaessa kohtaamaan traumaattista tapahtumaa symboloivia tai muistuttavia sisäisiä tai ulkoisia tekijöitä
- Itsepintainen traumaan liittyvien ärsykkeiden välttäminen tai reagoitiherkyyden turtuminen (jota ei ole esiintynyt ennen traumaa), josta on osoitukseksi vähintään kolme seuraavista:
 - pyrkimys välttää traumaan liittyviä ajatuksia, jotka palauttavat mieleen traumaan liittyviä muistoja
 - kyvyttömyys palauttaa mieleen traumaan liittyviä tärkeitä tekijöitä
 - merkittävästi vähentynyt kiinnostus tai osallistuminen tärkeisiin toimintoihin
 - ulkopuolisuuden tai toisista vieraantumisen tunne
 - tunneilmaisujen rajoittuneisuus (esim. kyvyttömyys tuntea rakkautta)

- tunne tulevaisuuden lyhentymisestä (esim. ei odota menestyvänsä ammatillisesti, menevänsä naimisiin, saavansa lapsia tai elävänsä vanhaksi)
- Itsepintaisia vireystason oireita (eivät olleet todettavissa ennen traumaa), joista on osoituksena vähintään kaksi seuraavista:
 - nukahtamis- tai nukkumisvaiheet
 - ärtyneisyys ja vihanpurkaukset
 - keskittymisvaikeudet
 - liiallinen varuillaanolo
 - liiallinen pelokkuus
- häiriön kesto (kriteerien B, C ja D mukaisia oireita) yli kuukaudet
- häiriö aiheuttaa kliinisesti merkittävää epämukavuutta tai heikentymistä sosiaalisessa, ammatillisessa tai muussa tärkeässä toiminnassa

Stressihäiriö on

- akuutti, jos oireet ovat kestäneet alle kolme kuukautta
- krooninen, jos oireet ovat kestäneet kolme kuukautta tai kauemmin
- viivästynyt, jos oireet alkavat yli kuukauden kuluttua tapahtuneesta

On tärkeää huomata, että edellä kuvatut reaktiot ovat normaaleja tapahtuman jälkeisinä viikkoina. Posttraumaattinen stressihäiriö on kyseessä vasta, kun stressireaktiot ovat jatkuneet yli kuukauden.

8.3 Esiopetuksen kriisivalmius

Esiopetuksen lapset, henkilökuntaan kuuluvat aikuiset, lasten perheenjäsenet tai muut heille läheiset ihmiset voivat joutua äkilliseen onnettomuuteen tai uhkaavaan tilanteeseen joko päiväkodissa/koulussa tai sen ulkopuolella tai heitä voi kohdata kuolema, sairaus tai onnettomuus.

Henkilökuntaa perehdytetään esiopetuksen kriisityöhön, jonka tarkoituksena on tukea kriisissä olevan henkilön omaa selviytymistä ja nopeuttaa sitä. Toiminta tapahtuu eri yhteistyötahojen ja vanhempien kanssa yhteistyössä. Kansion tiedot päivitetään lukuvuoden alussa.

Kriisiryhmän toimenkuva

Kriisiryhmä kutsutaan kokoon päiväkodin johtajan avuksi kriisitilanteessa. Ryhmä

- miettii jatkotoimenpiteet yhdessä kodin kanssa.
- harkitsee ulkopuolisen avun tarvetta henkilökunnalle ja lapsille.
- ylläpitää kouluttautumista kriisityöhön.
- perehdyttää uudet työyhteisön jäsenet suunnitelmaan.
- kokoontuu mahdollisimman nopeasti; muutaman tunnin sisällä.
- omaa valmiuden nopeaan päätöksentekoon ainakin kahden tai kolmen henkilön osalta.

Yksikkökohtainen täydennys

Yksikön kriisiryhmän kokoonpano:

nimi	ammattinimike	yhteystiedot

- Muistetaan tiedottaa kriiseistä myös opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstön esihenkilöitä. Kuraattorien ja psykologien esihenkilö Anna Mustonen p. 040 547 9932, neuvolapalveluiden esihenkilö Noora Valjakka p. 040 359 7083 Hän pystyy tarvittaessa järjestämään lisää opiskeluhuoltopalveluiden apua.

8.4 Toimintamalleja eri kriisitilanteissa

Onnettomuus päiväkodissa

- Ilmoita hätäkeskukseen, puh. 112.
- Kutsu muu henkilökunta avuksi.
- Aloita ensiapu!
- Ilmoita (terveydenhoitajalle tai) hätäkeskukseen.
- Ilmoita päiväkodin johtajalle.
- Vie lapset pois onnettomuuspaikalta.
- Kokoa silminnäkijät erilleen ja pidä heistä erityistä huolta.
- Ilmoita huoltajille mahdollisimman pian.
- Käsittele asia ryhmässä lasten kanssa.
- Lähetä kirjallinen viesti koteihin tapahtuneesta (Daisy)
- Jatka asian purkamista henkilökunnan kanssa.
- Jatka asian purkamista ryhmässä.
- Seuraa lasten vointia.

Lapsen kuolema

- Lapsen kuolemasta ilmoittaa perheelle pappi, poliisi tai sairaala.
- Jos henkilökunta kuulee asiasta ensimmäisenä-> ilmoitus päiväkodin johtajalle
- Päiväkodin johtaja informoi henkilökuntaa.
- Perheen toivomuksia koteihin tiedottamisesta kunnioitetaan.
- Tarvittaessa tiedottamisen käytännöistä keskustellaan poliisin kanssa.
- Kuolemasta keskustellaan.
- Omaisia muistetaan päiväkodin toimesta.
- Lasten päiväkotikuntoisuutta seurataan.
- Järjestetään henkilökunnalle mahdollisuus purkutilaisuuteen.

Henkilökuntaan kuuluvan kuolema

- Päiväkodin johtaja informoi ensin henkilökuntaa
- Kriisiryhmä järjestää henkilökunnalle purkutilaisuuden.
- Päiväkodin johtaja informoi lasten vanhemmille tapahtuneesta
- Henkilökunta juttelee asiasta lasten kanssa ikätasoisesti
- Vainajaa kunnioitetaan
 - liputtamalla.
 - järjestämällä hiljainen hetki.
 - osallistumalla omaisten toivoessa hautajaisiin.
- Seurataan lasten hyvinvointia ja käydään keskusteluja lasten kanssa tarvittaessa.

Lapsen lähiomaisen äkillinen kuolema

- Tiedon saatuaan päiväkodin johtaja neuvottelee kriisiryhmän kanssa.

- Selvitetään lapsen huoltajan tahto asian suhteen.
- Päiväkodin johtaja tiedottaa henkilökunnalle tilanteesta.
- Henkilökunta kuuntelee herkäällä korvalla ja on lapsen tukena, jos hän haluaa kertoa asiasta.
- Henkilökunta seuraa lapsen psyykkistä hyvinvointia.

Itsemurhan uhka

Lasten- ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut 0–12 v.

[Lastenpsykiatrian vastaanotto - Eloisa](#)

Vakava sairaus, vamma tai poikkeavuus

- Sovi huoltajien kanssa, mitä kerrotaan lapsille.
- Vanhemmat ja / tai terveydenhoitaja antavat toimintaohjeet henkilökunnalle sairauskoh-
tauksen varalta.
- Sairaudesta ei vaieta vaan siihen suhtaudutaan avoimesti ja luontevasti.

Lapseen kohdistunut seksuaalirikos

- Kriisiryhmä kokoontuu tiedon saatuaan.
- Lain mukaan esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, poliisitoimen, nuoriso-
toimen, palo- ja pelastusviranomaisen, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhteisön, opetuk-
sen ja koulutuksen järjestäjän sekä sosiaali- tai terveystalvelujen tuottajan on tehtävä ilmoitus
poliisille, jos hän epäilee lapsen joutuneen seksuaaliväkivallan uhriksi. Ilmoitusvelvollisuus on
täytettävä mahdollisesta salassapitovelvollisuudesta huolimatta. Kun kyseessä on lapsen seksu-
aalirikoksen epäily, ilmoitus on tehtävä nimenomaan suoraan poliisille. Pelkkä lastensuojeluil-
moitus sosiaaliviranomaiselle ei tässä tapauksessa ole riittävä.
- Epäilylle asian käsittelystä ei anneta tietoa.
- Poliisin konsultaationumero 029 5455750

Lisätietoa ja tukea perheelle:

[Uhrien ja perheiden tukeminen | Suojellaan Lapsia | Protect Children](#)

[Lasten suojelu seksuaaliväkivallalta | Suojellaan Lapsia ry](#)

Kun huoltajat kieltävät puhumasta

Huoltajat saattavat kieltää puhumasta itsemurhasta, kuolemasta, sairaudesta, vammasta tms. Henkilökunnan tulisi kertoa miksi asia käsittely on tärkeää. Vanhemmille kannattaa korostaa sitä, ettei tarkoitus ole käsitellä perheen yksityisasiota vaan tukea lapsia selviytymään. Asian käsitte-
lyn päätavoitteena on kertoa lapselle myönteisistä ratkaisumalleista elämän vaikeissa tilanteissa. Vanhemmille voi todeta, että lapset joka tapauksessa tietävät usein tapahtuneesta ja pohtivat sitä keskenään. On parempi, että he saavat asiallista tietoa kuin että huhut vääristävät tapahtu-
neen.

Ole hyvä kuuntelija

Usein hiljaisuus voi olla paras lahja - kuuntele vain. Ole aktiivinen kuuntelija - silloin toiselle tulee olo, että välität ja voit hyvin kuunnella hänen tarinansa. Kysymysten tekeminen on osa aktiivista kuuntelua. Kysymyksillä saa lisätietoa. Varo syyttämistä.

8.5 Arviointi kriisitilanteen jälkeen

- Henkilökunta arvioi kriisiryhmän kanssa, miten tilanne hoidettiin.
- Henkilökunta käy avointa keskustelua syylistämättä.
- Kriisiryhmä tekee tarvittavat muutokset kriisivalmiussuunnitelmaan.

8.6 Vinkkejä lapsen ja nuoren tukemiseen surussa

Kuolemasta kertominen lapselle ja nuorelle

- Sanoman pitäisi tulla luotetulta henkilöltä.
- Varmista, että tieto on oikea.
- Varmista sopiva, häiriötön paikka uutisen kertomiseen.
- Kerro asia avoimesti ja selvästi, mutta riittävästi henkisesti siihen valmistuneena.
- Älä siirrä asian kertomista.
- Varaa aikaa lapsen tai nuoren kanssa olemiseen.
- Kerro päiväkodin muille lapsille asiasta huoltajien luvalla
- Käsittele asiaa lapsiryhmän kanssa tilanteen mukaan (muistohetki, tunteiden ilmaisu ja käsitely luovasti ja toiminnallisesti, keskustelu)

Surevan lapsen ja nuoren kohtaaminen

- Keskustele avoimesti ja kunnioittavasti.
- Ota huomioon keskustelukumppanin ikä.
- Vältä abstrakteja selityksiä.
- Jos lapsi tai nuori on käsittänyt tai ymmärtänyt asioita väärin, oikaise ne.
- Älä kuvaa kuolemaa sanoilla "matka" tai "uni", koska lapsi tai nuori silloin voi odottaa kuolleen palaavaksi tai heräävän tai pelätä nukahtamista.
- Varaa aikaa ongelman käsittelyyn.
- Suhtaudu myönteisesti kysymyksiin ja keskusteluun.
- Valmistaudu siihen, että keskustelu saattaa olla lyhyt.
- Katselkaa valokuvia, albumeja ym.
- Käykää hautausmaalla (mikäli kuuluu perheen vakaumukseen).
- Tee menetyksestä todellinen.
- Näytä omat tunteesi.
- Anna lasten ja nuorten osallistua hautajaisiin. Huomioi myös muut katsomukset.
- Vaali vainajan muistoa.
- Rohkaise tunteiden käsittelyä.
- Jatka normaalia yhteydenpitoa kotiin.
- Toimi niin, mikäli mahdollista, ettei lapselle tulisi lisää erokokemuksia.
- Puhu lasten kanssa heidän mahdollisista syyllisyydentunteistaan.

Lisätietoa myös: [Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa](#) s. 28–30

Lasten ja vanhempien käyttäytyminen

Lapset usein:

- tukevat ja lohduttavat vanhempia aktiivisesti
- varttuvat liian nopeasti, ottavat vanhemman roolin, huolehtivat nuoremmista sisarusista
- arvailevat mitä tapahtui

Vanhemmat usein:

- aliarvioivat sen, mitä lapset ymmärtävät
- aliarvioivat lasten reaktioiden syvyyden ja keston
- laiminlyövät tosiasioiden kertomisen
- ovat omien reaktioidensa vallassa, joten heidän emotionaalinen sensitiivisyytensä lasten tarpeille on vähentynyt
- tulevat ylisuojeleviksi tai laiminlyövät lapsiaan

- kokevat vaikeuksia sääntöjen ja turvallisten rajojen ylläpitämisessä
- osoittavat lisääntyneitä ärtyvyyttä ja jännittyneisyyttä

8.7 Tietoa ongelmien tunnistamiseksi

Masennuksen ja itsetuhoisen ihmisen tunnistamiseen ja kohtaamiseen on opiskeluhoitopalveluiden henkilökunta saanut koulutuksen, joten opettajan ei tarvitse yksin jäädä pohtimaan henkilön tilannetta, vaan ohjata kyseinen henkilö opiskeluhoollon toimijoiden (kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi) palvelujen piiriin.

Masentuneen tunnistaminen

- univaikeudet, ei nuku tarpeeksi tai on koko ajan unelias
- syömisvaikeudet, ei syö tarpeeksi tai syö suruunsa
- voimattomuus, olen ihan poikki, en jaksa enää
- apatia, vetäytyminen: harrastukset, ystävät yms. eivät enää kiinnosta
- vihamielisyys: voimakasta kiukuttelua, äksyilyä
- keskittymisvaikeudet, ylivilkkaus
- itseinho, olen ruma, ei minusta pidetä
- itkuisuus, surullisuus hallitsevaa
- tuomiopäivän tunteet: puhuvat, ajattelevat, kirjoittavat kuolemasta

8.8 Kirjallisen viestinnän malleja

Viestimalli menehtyneen lapsen päiväkotikavereiden kotiin:

Olemme tänään saaneet surullisen tiedon, että _____ on menehtynyt. Tämä asia koskettaa syvästi meitä kaikkia. Lähipäivinä käytämme paljon aikaa tapahtuneesta puhumiseen. Lapsille on tärkeää, että myös kotona voidaan puhua avoimesti tapahtuneesta. Annamme lisätietoja tarvittaessa.

Yhteistyöterveisin _____

Yhteystiedot: _____

Viestimalli kotiin hautajaisiin tai vastaavaan tilaisuuteen osallistumisesta:

Koulumme / esiopetuksemme oppilas _____ haudataan _____ päivänä _____ kuuta klo _____. Olemme vainajan omaisten kanssa sopineet, että esiopetusryhmäläiset huoltajineen voivat osallistua hautajaisiin. Osallistuminen on vapaaehtoista. Myös koulumme / esiopetuksemme henkilökuntaa osallistuu tilaisuuteen.

8.9 Lastensuojeluilmoitus

Mikäli herää huoli lapsen hyvinvoinnista ja suojelun tarpeesta, tehdään lastensuojeluilmoitus yhteistyössä huoltajien kanssa, pois lukien rikosepäilytapaukset (lapsen kohdistunut väkivalta- ja/tai seksuaalirikos).

Konsultaatiot ja kiireelliset, päivystykselliset asiat

muuna aikana Sosiaali- ja kriisipäivystykseen puh. 044 794 2394

Lisätietoa: <https://etelasavonha.fi/palvelut/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/>

9. Opiskeluhoitoa ohjaavat lait, normit ja ohjeet

9.1 Lainsäädäntö ja muut normit

Opiskeluhoitoa, opiskeluhoitopalveja ja yhteistyötä koskevia asioita säädetään useissa eri laeissa ja määräyksissä.

- Lapsen oikeuksien sopimus
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013
- Oppilashuoltolakea koskeva sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 14/2013 vp
- Opetushallituksen määräykset opiskeluhoitosta ja/tai opetussuunnitelman perusteista
- Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010)
- Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhoitosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhoitosta
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
- Lastensuojelulaki 417/2007
- Nuorisolaki (1285/2016)
- Tupakkalaki (549/2016)
- Oppivelvollisuuslaki

Koulutusmuotokohtainen lainsäädäntö ja normit

- Perusopetuslaki ja perusopetusasetus
- esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta Varhaiskasvatuslaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

9.2 Kansalliset ohjeet

- Opetushallituksen ohjeet
 - [Opiskeluhoito ja hyvinvointi -sivusto](#)
 - [Opiskeluhoitopalveluista tukea ja apua](#)
 - [Kriiseihin varautuminen ja toiminta äkillisessä kriisitilanteessa | Opetushallitus](#)
 - [Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuus -sivusto](#)
 - [Varhaiskasvatuksen turvallisuustyön organisointi ja johtaminen | Opetushallitus](#)
 - [Opetustoimen henkilöstön ilmoitusvelvollisuudet ja oikeudet](#)
 - [Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa](#)
 - [Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen -sivusto](#)
 - [Lapsen oikeudet -sivusto](#)
 - [Esiopetus](#)
 - [Leikki esiopetuksessa -tukimateriaali](#)
 - [Lasten osallisuus | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
- [OKM Tiivistelmä seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseksi ja turvallisuuskulttuurin edistämiseksi oppilaitoksissa](#)

- Sosiaali- ja terveysministeriön soveltamisohje – Kuntainfo 13a/2015
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeet mm. [Lastensuojelun käsikirja - THL](#)

Muita materiaaleja:

- [Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen](#) –opas. Perälä ym. 2015. THL:n Opas 36.
- [Väestöliitto seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy](#)
- [Hyvä kysymys: Pisarapuuttuminen kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisyssä](#)
- Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. Hietanen-Peltola & Korpilahti (toim.). 2015. THL.
- Yhteisestä työstä hyvinvointia – opiskeluhooltoryhmä perusopetuksessa. Hietanen-Peltola ym. 2018. THL.
- Kohtaaminen keskiössä: Lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhoollon palveluissa. Hietanen-Peltola ym. (toim.) 2019. THL.
- Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Laitinen, K. ym. 2020. Oppaat ja käsikirjat 2020:4a. Opetushallitus.
- [Barnahus: Ammattilaisen osaaminen mm. väkivallan tunnistaminen](#)
- [Liikkuva varhaiskasvatus - Liikkumisen iloa lapsille](#)
- [Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa](#)

9.3 Koulutuksen järjestäjän ohjeet ja yhdyspinnat muihin suunnitelmiin

- [Varhaiskasvatus ja esiopetus Mikkeliissä](#)
- [Mikkelin esiopetuksen opetussuunnitelma 2025](#)
- Esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmapohja. Yksikön lukuvuosisuunnitelmaan sisältyy yhteisöllisen opiskeluhoollon painopisteet ja niiden toteuttaminen, kriisiryhmän kokoonpano ja yksikkökohtaisen opiskeluhooltoryhmän kokoonpano sekä erillisiin tiedostoihin tehtävät [Suunnitelma lasten suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä](#) sekä [toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat](#)
- Varhaiserityiskasvatuksen yhteystiedot (esiopetuksen erityisopetus) [Mikkeli - Oppiminen](#)
- [Lasten lääkehoitosuunnitelma varhaiskasvatuksessa 2025 Mikkelin kaupunki](#)
- [Mikkelin kaupungin esi- ja perusopetuksen ohjaussuunnitelma](#)
- [Turvallisuussuunnitelma](#) varhaiskasvatus ja esiopetus, Mikkelin kaupunki, henkilöstön teams
- [Lapsen fyysinen rajoittaminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa | Opetushallitus](#)
 - Lapsen fyysinen rajaaminen –ohje Mikkelin kaupunki, henkilöstön Teams-alustalla
- Poissaolojen seuranta ja puuttuminen esiopetuksessa Mikkeli (liite)
- Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen –lomake saatavilla Teams-alustoilla
- Yksilöllisen opiskeluhoollon lomakkeet saatavilla esiopetuksen Teams-alustoilla
 - Suostumus yksilöllisen opiskeluhoollon järjestämisestä
 - Opiskeluhooltokertomus 1. tapaaminen
 - Opiskeluhooltokertomus jatkotapaaminen
- Esiopetuksesta perusopetukseen esiopettajan ja huoltajan lomakkeet: [Mikkeli - Oppiminen](#)
- Koulujen yhteystiedot [Mikkeli - Oppiminen](#)
- [Perusopetuksen opiskeluhoolto](#)

Ohjeistusta hyvinvointialueelta tulossa

- Riippuvuuksiin puuttumisen toimintamalli

10. Liitteet

Poissaolojen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen esiopetuksessa –kaavio